mokslas menas literatura

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1977 METAI

GRUODŽIO MĖN. 17 D. / DECEMBER 17, 1977

PART TWO — Nr. 295 (50)

Šiame numery:

Žmogus tarp darbo ir kultūros.
Vilniaus universiteto 400 metų sukakties paskata išeivijai.
Iš Giacomo Leopardi poezijos.
Lietuvių tautos meno charakteris.
Sukaktuvinė dailės paroda New Yorke.
Akacijos baltumu žėrinti solistė.
Naujі leidiniai.
Kultūrinė kronika.
Akademinės prošvaistės.

Kertinė paraštė

Žmogus tarp darbo ir kultūros

Įsikūrimas ir su juo surišti rūpesčiai kadaise buvo užgriuvę mus visu svoriu. Bet koks kultūrinis bruzdėjimas buvo varžomas noro darbu susitelkti skatikus, gerą jų saują įvairiems ambicingiems daiktams, reikmenims, Darbas ilgą, ilgą laiką pirmavo, ne vienam tapo tiesiog stabu. Buvo piktai veržiamasi, kišamos kojos kitiems dėl darbo, kariaujama su savim ir plėšomasi tarp vietinių, kurių spauda vis rašė darbo temomis, kur, ką, kaip daryti, kaip malonus yra darbo triūsas ir kaip jis svarbus, gražus žmogaus ir tautos gyvenime.

Dabar ta spauda kiek pasikeitė. Staiga taip nešnekama. Kai darbas šiuo laiku pasidarė problematiškesnis, pradėta į jį žiūrėti kitom akim. Turi gerą darbą — gerai: neturi gero — negalvok, kad tai bloga, kad jis yra labai svarbus tavo gyvenime, apsiramink, darbas nėra svarbiausias užsiėmimas — numeris I, nesuk dėl jo galvos, negrįsk visko juo ir nesididžiuok juo, jei turi gerą, nes gali ateit laikas, kai toks etatas, toks darbas bus panaikintas, o vėl iškils kiti. Ir ką tada? Palūši? Sirgsi dėl pasikeitimo, dėl statuso kritimo? Nespsimoka.

Taip dabar vietinėje spaudoje rašoma ir norima įtikinti, kad darbas jau yra numeris II žmogaus gyvenime, nes daug kas šioje srityje pasikeitė. Pirmiau 8 rungėsi dėl 5 aukštesnių vietų, šiandien jau 8 nori vienos, ir tai nėra tikra, kad ji nebus kada eliminuota. Patariama todėl rasti sau "hobby", nesiplėšyt, tapyt, skaityt, klausyt's muzikos, praleist daugiau laiko su šeima, studijuoti, net įvairesnių kelių darbų specialybes susikalti ir t.t.

Tokie maždaug straipsniai verčia ir mus susimąstyti. Pirma, kodėl taip vėlai svarstoma ir kiek kitokia darbo reikšmė? Kodėl seniau jis buvo keliamas į aukštybes, o į žmogų buvo žiūrima kaip vien darbui sutvertą? Ar tai nėra tik šiandieninės spaudos savotiškas įsisiūbavimas, dūmų pūtimas į akis, publikos raminimas, kai darbų pasirinkimas sumažėjęs.

Antra, kodėl vis svyruojama? Iš vienos pusės staiga į kitą! Kodėl menai nebuvo ir dar nėra kaip reikiant keliami, jei darbas pasidarė antraeiliu dalyku? Kodėl geresnės TV stotys laikosi vos iš aukų, o kitos traška pigiom komedijom ir dar pigesnėm smurto mechaniškumo "parodom"? Juk laikas suprasti, kiek svarbūs šiandien būtų dvasios turtai, ir publika turėtų būti prie jų pratinama. Vis dėlto nemaža straipsnių jau atsiranda vietinėj spaudoj ir kultūros temomis. Galima tikėtis, kad ir kultūros srityje kai kas pasikeis. Ir lėšos ne kartą jau skiriamos ir bus duodamos vis gausiau. Tad ir mūsų etniškas judėjimas tokioj naujoj šviesoj pradeda įgauti geresnę prasmę, mūsų čia kuriama kultūra — "psichinę naudą", kūryba — norą išreikšti vidines žmogaus jėgas, atidengti jos paslaptis, netikėtus išsisakymus ir dar neišgrotus akordus.

Ar toks naujas galvojimas tiems mūsiškiams, kurie vengė, neturėjo laiko ar noro įsijungti į bent vieną mūsų kultūrinio šakoto medžio šaką, dabar gal kiek kitaip atrodys? Gal jie pabus iš snūdžio ir susimąstys, net praturtins dar neprarastą bendrąjį kultūrinį lobį?

Aišku, norisi pagirti ir kartu susidomėti vietinės spaudos persivertimu per galvą. Juk darbas šiaip ar taip yra svarbus, ir jo žmogui reikia. Bet nauji balsai ir vėjai, pajudinę šią problemą, atidenrė bent tai, ką mes savo laikraščiuose, žurnaluose, knygų leidime, parodose. koncertuose, simpoziumuose seniai šalia duoninio darbo darome. Ir kitų pakirdęs dėmesys kultūros sritims turėtų ir mūsiškius paskatinti stipriau susiimti.

P. Mln.

VILNIAUS UNIVERS. 400 M. SUKAKTIES PASKATA IŠEIVIJAI

Trečiojo mokslo ir kūrybos simpoziumo uždaromojo posėdžio paskaita 1977 m. lapkričio 27 d. Chicagoj

JURGIS GIMBUTAS

Užbaigėme keturių dienų turiningą programą ir susitiksim po dvejų metų, 1979-taisiais. Tada švęsim Vilniaus universiteto 400 metų sukaktį. Natūralu žmogui džiaugtis pozityviais darbais, įaimėjimais ir jų ilgalaikiu poveikiu bei tęsėjimu. Vilniaus universitetas yra seniausias ne tik Pabaltijyje, bet ir toliau į šiaurę ir į rytus. Lietuvos kaimynai, išskyrus vokiečius ir lenkus, susilaukė savų universitetų daug vėlau: Estijos Tartu 1632, Suomijos Helsinki 1640 ir pagaliau Maskva 1755 metais. Dėl to daugelį metų Vilniaus universitetas buvo reikalingas ir Lietuvos kaimynams. Ne tik pirmasis lietuvių kalbos žodynas buvo parašytas VU profesoriaus Sirvydo, bet ir pirmoji latviška knyga buvo išleista tame universitete panašiai, kaip pirmoji lietuviška knyga buvo išspausdinta kiek anksčiau Karaliaučiuje dėl to, kad tenai veikė universitetas jau Mažvydo laikais.

Vilniaus universiteto profesorių ir studentų žavėjimasis Lietuvos praeities romantika prisidėjo prie tautinio lietuvių atgimimo kibirkšties, kuri, pavyzdžiui, pirmiausia įsižiebė Žemaičiuose. Koks bebūtų krašte režimas ir ideologija, aukštoji mokykla, ugdydama inteligentiją, negali visai užtemdyti jos proto ir tautinių jausmų. Tuo atžvilgiu Vilniaus universiteto uždarymas 1832 metais, jau Rusijai valdant Lietuvą, buvo didelis nuostolis mūsų tautai. Po to lietuvių jaunimui reikėjo mokytis Tartu, Petrapilyje, Maskvoje, Kijeve, Varšuvoje. Kas kita būtų buvę, jei jaunimas būtų galėjęs mokytis Vilniuje.

Laukiamoji sukaktis bus mums ne tik kultūrinė šventė, bet ir valstybinė, liudijanti senos Lietuvos valstybės buvimą. Jaunimo centro, kurio patalpomis štai naudojamės, šeimininkams Tėvams jėzuitams bus malonu prisiminti, kad tai jų ordino pradininkai suorganizavo ir ištisus dvejus šimtmečius ugdė senąjį Vilniaus universitetą. Šios dienos okupacinei Lietuvos valdžiai būsimoji istorinė sukaktis duos progos pasigirti nuopelnais, plečiant universitetą po paskutiniojo karo. Tad ir toji valdžia, tikėkmės, netrukdys lietuviams tėvynėje tinkamai atžymėti sukaktį. Visiems lietuviams, tėvynėje ir išeivijoje, bus paskata sveikai ambicijai pakurstyti ir didesniems darbams užsimoti. Mano įsitikinimu, Vilniaus, taigi ir visos Lietuvos universiteto 400 metai yra nemažiau reikšminga sukaktis už daugelį jau atžymėtų Lietuvos karalių ar kunigaikščių šimtmetinių sukakčių. Jei anos sukaktys būdavo atžymimos gausiais susirinkimais, paminklais, meno kūriniais, metų dedikacijomis ar specialiai parašyta istoriografija, tai Vilniaus universiteto šventė turėtų inspiruoti gilesnį liūkinį apsigalvojimą ir sukelti pasiryžimą tam tikriems uždaviniams atlikti po sukakties iškilmių. Mūsų išeivijos dvasinė būklė, žiūrint iš lietuviškųjų interesų pozicijos, yra patekusi tokion stagnacijon, kad jai gaivinti reikia stipresnių impulsų. Laukiamoji sukaktis gali būti toksai impulsas, paskata.

Mačiau Vilnių, šaunų miestą,
Seną mokslų gyvenimą...
Simonas Stanevičius (1799-1848)

Kairėje: Vilniaus universiteto observatorija (XVIII a.), dešinėje: Vilniaus universiteto didysis kiemas ir Šv. Jono bažnyčia (XVIII a.).

Nežiūrint to, kad laisvajame pasaulyje galime naudotis daugybe puikių universitetų, nemaža išeivijos mokslininkų dalis pergyvena Vilniaus universiteto poveikį ne tik istoriškai, bet konkrečiai dabar: gauname vilniškius leidinius, susitinkame su Lietuvos mokslininkais. Mūsų trys Mokslo ir kūrybos simpoziumai turi savo šaknis tenai, Lietuvos universitete plačiąja prasme. Mūsų tarpe yra nemaža studijavusių ar ir dėsčiusių Vilniaus universitete. Daugiau tokių yra iš universiteto Kaune. Visas keturias draugijas, kurios surengė šiuos simpoziumus, įkūrė daugiausia Lietuvos universitetuose išmokslinti žmonės, netrukus po atvykimo Amerikon prieš 25 ar daugiau metų. Lietuvos universitetas, dėl istorinių aplinkybių buvęs Kaune apie dvidešimtį metų, iš esmės buvo to paties Vilniaus universiteto tęsinys nepriklausomoje Lietuvoje. Juk Kauno universitetas pradėjo veikti, atsirėmęs Vilniaus universiteto statutu, kuris buvo priimtas Lietuvos Tarybos Vilniuje 1918 metų gruodžio 5 dieną. Po universiteto įkūrimo Kaune Lietuvos seimas priėmė naują statuto tekstą 1922 m. balandžio 22 dieną po universiteto atidarymo.

Pokario išeivių inteligentų sukurtose sąlygose išaugo jaunesnioji lietuvių mokslininkų ir profesionalų karta Amerikoje, Kanadoje ir kitur laisvajame pasaulyje. Be tos už mane jaunesnės kartos maža kas bebūtų šio III-jo Mokslo ir kūrybos simpoziumo programoje. Jei ne formaliai, tai iš esmės čia esame susirinkę senojo Vilniaus universiteto vaikai ir vaikaičiai. Tad ir dėl to asmeniško ryšio mums labai rūpi Lietuvos ir Vilniaus Alma Mater likimas ir jos istorija. Šioje vietoje įterpiu savo padėką mūsų istorikui Simui Sužiedėliui, patikrinusiam ir papildžiusiam šios mano prakalbos istorinius faktus.

Su jubiliejų šventėmis auga nostalgija prarandamoms vertybėms. Gimtoji kalba yra viena tokia vertybė, kurią lengva prarasti išeivijoje. Tam tikromis aplinkybėmis ji prarandama ir tėvynėje. Vilniaus universitetas pradėjo veiki XVI-me amžiuje, kada moksle viešpatavo lotynų kalba. Užuot perėjus iš tos tarptautinės mokslo kalbos į vietinę lietuvių, net ligi 1815 metų beveik visi dalykai tebebuvo dėstomi lotyniškai, kai kurie prancūziškai, retai — lenkiškai. Pirmasis lenkiškai skaitė įžanginę paskaitą prof. Andrius Sniadeckis 1797 metais, taigi, daugiau kaip po 200 metų nuo universiteto įkūrimo. Pagaliau XIX amžiuje lenkų kalba nustelbė visas kitas kalbas, o lietuvių kalbai reikėjo laukti mūsų laikų. Dabar lietuvių kalba Vilniaus universitete po truputį traukiasi jau rusų kalbos naudai, nes to siekia Maskva. Vis daugiau mokslinių leidinių spausdinami tik rusų kalba, kuri jau įsigalėjusi ir Lietuvos administracijoje. Išeivijoje niekas nedraudžia kalbėti ir rašyti lietuviškai, bet mes patys, tikriau mūsų vaikai nepakankamai naudojasi tąja teise. Nebeatlaikome anglų kalbos konkurencijos ir jos teikiamos praktiškos naudos. Susiduriame jau su trečiuoju svetimos kalbos tvanu, užgožiančiu gimtąją. Laiku susivokę, turėtume pasukti istorijos ratą ir neleisti sunykti lietuvių kalbai išeivijoje. Šis jau trečiasis simpoziumas, kaip ir mūsų profesinių suvažiavimų programos parodo, kad dar turime noro ir jėgų išvesti gimtąją kalbą iš namų į viešumą. Lietuvoje, kai diena iš dienos kovojama už lietuvių kalbos teises, rūpestis išeivijos išsilaikymu yra daug kartų paliudytas tautos patriotų.

Nostalgiją prarandamoms kultūrinėms vertybėms parodo visame pasaulyje manifestuojamas noras pažinti išsaugoti ir atnaujinti, kas buvo sukurta praeityje ir gali sunykti. Tai yra visuotinis civilizuotos žmonijos reiškinys. Restauruojami ir saugomi seniausi raštijos veikalai, meno kūriniai, architektūros paminklai ir paprasčiausios žemdirbių pirkelės. Ir mes džiaugiamės kiekvienu atrastu lietuviškos raštijos lapeliu ar iki šiol nežinotu istorijos faktu. Mums ne vis vien, ką, pavyzdžiui, rašė ar kalbėjo Vilniaus universiteto prorektorius žemaitis Žygimantas Liauksminas prieš 300 metų, kai jam jau tada rūpėjo savo tėvynės Lietuvos kultūros pažinimas ir jos ugdymas. Labai vertiname Lietuvoje saugomus archyvus, muziejus, bibliotekas. Čia išeivijoje džiaugiamės Lituanistikos instituto garbės narių prelato Juro ir profesoriaus Senno sukauptais lituanistikos rinkiniais, redaktoriaus Kviklio nuostabiais rinkiniais, kompozitoriaus Žilevičiaus Muzikologijos archyvu, daktarų Maciūno ir Cadzovo plečiamais lituanistikos lobiais universitetų bibliotekose, dailininko Varnelio retenybėmis, Bradūnaitės atradimais Pennsylvanijos Lietuvoje. Tų entuziastų atliekamas savanoriškas darbas skatina ir įpareigoja mūsų bendruomenę pasirūpinti sukauptųjų ir plečiamų viešų ir privačių lituanistikos lobių ateitimi. Reikia pagaliau pasirūpinti, kad dar nesurinkti Lietuvių išeivijos kultūros turtai, kaip ir tie surinktieji, kuriems nėra pakankamų patalpų, būtų sudėti į tinkamą lietuvių išeivijos biblioteką ir archyvą. Tam reikės didesnių patalpų ir didesnių lėšų. Iki Vilniaus universiteto sukakties jau per maža laiko visa tai įvykdyti, bet pakaktų laiko padėti tinkamus organizacinius ir finansinius pagrindus. Šiame darbe Lituanistikos institutas galėtų talkininkauchyvus, muziejus, bibliotekas. tuvių fondui.

Svarbių istorinių sukakčių progomis kiekviena karta nori pasakyti savąjį žodį ir išleisti istoriografinių veikalų. Pirma derėtų peržvelgti kas jau turima. 1955 metais Londono "Nidos" leidykla išleido profesoriaus Mykolo Biržiškos, buvusio Vilniaus universiteto rektoriaus, knygutės "Vilniaus universitetas" II-ją laidą. Ji buvo parašyta dar 1940 metais Vilniuje, nenormaliomis karo sąlygomis, kukliai. 1972 metais susilaukėme stambaus veikalo "Lietuvos universitetas" čia pat Chicagoje. Toje knygoje dr. Antanas Rukša pateikė trumpą senojo VU istoriją, maždaug tiek pat, kiek ir Biržiška. Lietuvių Katalikų mokslo akademijos metraščiuose, išspausdintuose Romoje, randame prof. Pauliaus Rabikausko naujai atrastais šaltiniais pagrįstos medžiagos senojo VU istorijai. Jis dar yra rašęs ir kituose leidiniuose, vis atskleisdamas naujų duomenų, kurių nebuvo atradę istorikai Lietuvoje. "Tautos praeityje" yra kun. dr. Jono Bičiūno studija apie jėzuitų įkurdinimą Lietuvoje ir VU ištakas. Girdėti, kad profesorius kun. Rabikauskas rengiąs ištisą veikalą Vilniaus universiteto istorijai atkurti. Belieka palinkėti jam sėkmės, o čia Amerikoje vargu ar būtų prasminga ką nors greitosiomis rašyti sukakties proga, nebent anglų kalba.

Išeivijos istorikams yra prieinami archyvai Europoje, bet mums pasinaudoti Lietuvos archyvais nelengva. Okupantas varžo mokslininkų darbus, jei jie netarnauja režimo politikai. Pasitaiko išimčių, kaip jaunojo daktaro Ramūno Kondrato neseniai apginta disertacija Harvarde apie VU prof. Juozo Franko medicinos mokslo darbus XIX a. pradžioje. Jai parengti doktorantas galėjo pasinaudoti Vilniaus universiteto bibliotekoje išsaugotais rankraščiais. Kaip sunku gauti knygų iš Lietuvos bibliotekų, patyrė istorikas Pranas Čepėnas, neseniai rašydamas naujųjų laikų Lietuvos istoriją. Jis skolinosi knygų iš Vilniaus universiteto bibliotekos, tarpininkaujant kažkuriai bibliotekai Europoje. Jam paprašius Jono Basanvičiaus knygutės apie Vasario 16-tosios aktą, buvęs gautas atsakymas iš Lie-

(Nukelta į 2 psl.)

Vilniaus universiteto sukakties paskata

(Atkelta iš 1 psl.)

tuvos, kad toji knyga užsieniui neskolinama.

Kad mums išeivijoje trūksta archyvų su visa senąja periodika ir dokumentais, pasinaudoja mūsų kritikai Lietuvoje. Štai, išleidus minėtąją Prano Čepėno redaguotąją "Lietuvos universiteto" knygą Chicagoje, pasirodė recenzija neseniai Vilniuje išspausdintame "Lietuvos istorijos metraštyje 1975 metų". Recentas Č. Mančinskas, o gal to metraščio ar leidyklos redaktoriai iškėlė, jų manymu, didžiausią išeivių knygų trūkumą: "panaudotų šaltinių ribotumą bei vienapusiškumą". Tačiau recenzentas čia pat pripažino, kad "Lietuvos universiteto autoriai atliko nemažą darbą, išaiškindami daug faktų". Taigi, jie tenai Lietuvoje turi periodiką ir dokumentus, bet ne visada gali "aiškinti faktus", o turi varžytis iš aukščiau diktuojama politine linija. Savo recenzijoje Mančinskas nurodė eilę faktų iš nepriklausomybės laikų periodikos, tuo papildydamas mūsų leidinį. Kiekviena išeivijos knyga, patekusi Lietuvon ir tenai diskutuojama, gali būti paskata mums daugiau rašyti tokių faktų ir tokių aiškinimų, kokie tenai viešumoje neleidžiami minėti.

Tęsiant Vilniaus universiteto istoriografijos apžvalgą, paminėsime dvi okupuotoje Lietuvoje išleistas knygas. 1966 metų kolektyviniame leidinyje "Vilniaus universitetas" yra apstu sovietinės frazeologijos, bet yra ir istorinės medžiagos. Prieš metus, 1976 metais, buvo išleistas naujas veikalas "Vilniaus universiteto istorija 1579-1803 m." Knygą išleido VU per "Minties" leidyklą, c redakcinės kolegijos pirmininku pasirašo pats rektorius prof. J. Kubilius. Rašo apie 20 autorių. Knygoje duodama žinių apie universiteto mokslines programas, profesorius, studentus, ūkinius u-to reikalus. Tačiau rektoriaus "Žodyje skaitytojui" iš karto atskleidžiamas veikalo ribotumas, įspėjant skaitytoją, kad šioje jubiliejinėje knygoje remiamasi marksistine — leninistine metodologija ir dėl to leidinys "bus visada pravartus, komunistiškai auklėjant akademinį respublikos jaunimą". Mes suprantame, kad be šitokio trafaretinio komunistinio įprasminimo nebutų galėjusi pasirodyti tokia knyga apie prieš 400 metų ne komunistų įkurtąjį universitetą. Rektoriaus žodyje skaitome ir kitokios minties sakinį: "Tegul ši istorija skatina Lietuvos jaunimą didžiuotis universiteto auklėtiniais ir profesoriais, kurių vardai simbolizuoja ne tik mūsų mažytės tautos, bet ir visos žmonijos minties progresą". Šitokį rektoriaus linkėjimą galėtume išrašyti didelėmis raidėmis scenoje, kai susirinksim paminėti universiteto sukaktį kuriame nors Amerikos mieste.

Pasinaudodamas šia naująją VU istorijos knyga, paminėsiu kai ką iš astronomo Pauliaus Slavėno, Yale u-to daktaro, neprikl. Lietuvos ir vėliau Vilniaus u-to profesoriaus straipsnių apie tiksliuosius mokslus senajame V U-te. Manau, kad šio simpoziumo dalyviams mano kolegoms inžinieriams bus įdomu prisiminti, kad lygiai prieš 400 m. pirmasis matematikos profesorius buvo 1577 m. į Vilnių atvykęs škotas Jokūbas Bisgravė. Tuo metu Lietuvoje sparčiai vystėsi fortifikacija, geodezija, kartografija — praktinės sritys, kurioms reikėjo matematikos ir astronomijos. Išlikęs rankraštis iš 1603 metų rodo, kad švedo Laurymo Bojerio matematikos kurse buvo aiškinamas artutinis lygčių sprendimo būdas, kvadratinių ir kubinių šaknų traukimas, geografinių koordinačių nustatymas.

Pirmojoje septynioliktojo amžiaus pusėje iškilo pasižymėjęs matematikos profesorius Osvaldas Kruegeris, Vilniaus akademijos auklėtinis, mokęsis ir Romoje. Jis dėstė VU-te 18 metų ir dirbo praktiškus darbus, be kitko, jau senatvėje vadovavęs Dancigo tvirtovės stiprinimo darbams. Tada matematikai dažnai buvo ir inžinieriai, nors tada ir nenaudojo to profesinio vardo.

XVIII amžiuje į universiteto fizikos kursus veržėsi technikos dalykai, ypač statyba. Rektorius Vladislovas Daukša pradėjo siuntinėti vietinius universiteto studentus tobulintis į užsienį. Vienas tokių studentų, baigęs V U-tą, pastudijavęs Vienoje ir Prahoje, buvo matematikos profesorius Tomas Žebrauskas. Jo kurse jau buvo logoritmai, bikvadratinės ir kubinės lygtys, diferencialinis ir integralinis skaičiavimas, analitinės geometrijos pagrindai. Žebrauskas sukūrė būsimosios VU observatorijos pastato projektą. Tai buvo XVIII amžiaus vidury, prieš daugiau kaip 200 metų.

Tikrai įdomu pasekti mokslų istoriją Lietuvoje, kuri yra neatsiejama nuo VU istorijos. Daugiau tuo klausimu galima rasti to paties prof. Slavėno redaguotuose "Iš mokslų istorijos Lietuvoje" tomuose, išleistuose Vilniuje 1960 ir 1973 metais.

Turint nemažai veikalų apie Vilniaus universitetą, sukakties proga reiktų pagalvoti apie kitokį leidinį, kokio dar nebuvo ir koks būtų vertas dedikuoti Vilniaus universitetui. Siūlau suorganizuoti kolektyvinį leidinį mūsų išeivijos pastarųjų dešimtmečių lituanistiniams darbams susumuoti. Tai būtų "festschriftas" su visų lituanistikos šakų referatais, kas atlikta išeivijoje, kokiais metodais vadovautasi, kokiose sąlygose dirbta. Tai būtų išeivijos istorikų, kalbininkų, literatūros istorikų bei kritikų, menotyrininkų ir kitų "state of the art" rinkinys. Būtų suminėti svarbesnieji autoriai ir tyrinėtojai, nevengiant ir pačių jauniausiųjų, dar tik pradėjusių dirbti lituanistikoje. Mūsų enciklopedija baigta prieš dešimtį metų, o po to atlikta naujų darbų ir priaugo naujų pajėgų, tai jau reikalinga papildymų. Siūlomajame "festschrifte" viskas būtų vienoje knygoje, patogu pasiųsti ir Lietuvon. Žinodami, kaip sovietinis režimas nutyli ar sumenkina išeivijos darbus, toksai leidinys nors truputį atsvertų mums daromą neteisybę. "Festschrifte", ar kaip kitaip jį pavadintume, turėtų tilpti ir išeivijos mokslinių organizacijų istorija. Toji tema liko nuskriausta ligi šiol pasirodžiusiose knygose apie lietuvius Amerikoje. Suminėtume fondus ir mecenatus, kurie remia lituanistikos mokslinius darbus. Siūlomajam veikalui parengti galėtų imtis inciatyvos Lituanistikos institutas, LKMA ir Lietuvos istorijos draugija, sudarydami bendrą redakcinę komisiją. Štai, panašiai galvoja ir Kazys Bradūnas, rašydamas savo vakar dienos "Kertinėje paraštėje", kad ir šio simpoziumo programa, rodanti mūsų išeivijos intelektualinį prieaugį, galėtų būti išeivijos dovana tautai.

Galimas dalykas, kad mano siūlomojo veikalo autoriai pirma paskaitys savo referatus 1979 m. būsimuose lietuvių suvažiavimuose. Jau žinoma, kad tų metų pavasarį Lituanistikos institutas rengia savo VII-jį suvažiavimą New Yorke, o po to rudenį bus LKMA suvažiavimas Chicagoje. Abiejuose suvažiavimuose bus paminėta Vilniaus universiteto sukaktis. Bus gera pasidžiaugti anų šimtmečių palikimu Lietuvai, bet yra svarbu apsižiūrėti, kad ir po tos sukakties išeivijos lietuvių kultūrinis gyvenimas žydėtų. Dabar regimi nuosmūkio ženklai yra įspėjimas, o ne pasmerkimas. Turime pakankamai inteligentų lietuviškų knygų ir kultūros žurnalų tiražams padidinti. Bet jaunesnieji neskuba su naujomis prenumeratomis ir straipsniais užimti amžinybėn pasitraukusiųjų vietą. Juodas būtų išeivijos kultūrinis gyvenimas be tokių žurnalų, kaip "Aidai" ar "Metmenys". Gerai, kad mūsų angliškasis "Lituanus" ištvermingai ištesi akademinio lygio darbą, vis atrasdamas naujų bendradarbių. Nenorėčiau manyti, kad jaunesnieji mūsų intelektualai nesidomėtų lietuviškais žurnalais, jei tik panorėtų su jais geriau susipažinti. Kitas šios dienos rūpestis, susijęs su artimąja ateitimi, yra gerokai sumažėjęs lituanistinių mokyklų mokinių skaičius. Juk vaikų priauga, mokytojų nestinga, vadovėlių gal ir per daug, — reikia tėvų persiorientavimo.

Sutraukiant mintis, kylančias artėjančios Vilniaus universiteto sukakties belaukiant, tenka akcentuoti tris reikalus: *pirma*, raskime raktą išeivijos lietuvių sąžinei sukrėsti, kad daugiau brangintume, ką dar turime: lietuvišką knygą, žurnalą, lituanistikos mokyklas; *antra*, sukurkime tvirtesnį materialinį pagrindą lietuvių kultūros vertybėms išsaugoti; *trečia*, atžymėkime Vilniaus universiteto sukaktį tokiu leidiniu, kuris tinkamai susumuotų išeivijos atliktus darbus lituanistikos mokslų šakose.

Senojo Vilniaus universiteto vienas romantiškųjų kiemų

Akacijos baltumu žėrinti solistė

Sopranas Birutė Reivydaitė - Dabšienė turi gausų gerbėjų būrį Los Angeles apylinkėje. Vieni žavisi jos sidabriniu balsu, kiti — subtilia išvaizda, treti — dvasine pusiausvyra. Bet turbūt visi be išimties įvertina jos nuolatinį nesavanaudišką dainavimą visuomenės renginiuose. Taip jau keliolika metų.

Ir štai gruodžio 3 d. įvyko jos individualus rečitalis. Antras po penkerių metų pertraukos. Prie fortepijono Raimonda Apeikytė. Scenos dešinėje —išdidus žalialapis fikusas. Centre akacijos baltumu žėrinti solistė. Pripildytoje salėje palanki publika. Entuziastingi plojimai. B sai. Pabaigoje puokščių ir dovanų karavanas. Kalifornie čiai lietuviai sugeba atsidėkoti savai primadonai.

Vietinės muzikės, sužinojusios apie būsimą rečitalį, suskato B. Dabšienės garbei kurti dainas. Ona Metrikienė parašė "Jaunystę" (Pr. Lemberto žodžiai). Giedrė Gudauskienė paklojo trijų dainų ciklą "Naujagimio sulaukus" (jos šeimoje gimė Mykoliukas). Šis techniškai nesudėtingas, šiek tiek epigoniškas kūrinėlis sudarytas iš "Lopšinės" (žodžiai A. Nasvytytės), "Pirmas kūdikio šypsnys" (žodžiai J. Švabaitės — Gylienės) ir "Muzikinis žaisliukas" (daina be žodžių, atliekama vien kolaratūros trelėmis). R. Apeikytė, neatsilikdama, atskleidė savo pirmąją kompoziciją — ilgoką romansą "Gulbė ir vėjai" (žodžiai A. Griciaus), irgi skirtą B. Dabšienei.

Visa tai koncertui suteikė jaukaus šeimyniškumo bruožą. Taip sakant, savi saviems kuria, savi savus atlieka ir rečitalio metu, žiūrovams plojant, savi saviems rankas spaudžia. Pax vobiscum. Tokioje darnoje kritiko durklas turėtų pavirsti į vašką.

Metrikienės daina parašyta ir atlikta pagal visus melodingumo dėsnius. Mielas Gudauskienės kūrinys tikriausiai sukurtas vaikų šventei, ne rimtam rečitaliui. Epigonizmo netrūksta ir R. Apeikytės vėjuotoje "Gulbėje". Čia įdomiai supinta romantiška melodrama, reikalaujanti iš atlikėjo kuo aiškesnio teksto perteikimo. Bet kaip, jei eilėraščio perijodai vokalui per sudėtingi. Išėjo graži melodija su neaiškiu turiniu.

Rečitalio pradžioje solistė su jai būdinga savitvarda padainavo keturis chrestomatinio grožio dalykus originalų kalba: G. Hendelio "Bel Piacere", J. Brahmso "Wie Melodien", "Botschaft" ir "Sonntag". Įspūdis neblogas, nors vokiečių kalbos dikcija paskendo melodijos srovėje.

Koncerto viršūne laikyčiau B. Budriūno "Dainos gimimą" (žodžiai H. Radausko). Dainininkė įsijautė į Budriūno banguojantį patosą ir išryškino paskirų žodžių vaizdingumą.

Antroje dalyje, be minėtos R. Apeikytės kompozicijos, nuskambėjo H. Villa —Lobos egzotiškas "Bachianas Brasileiras Nr. 5" (talkinant jaunai violončelistei J. Raulinaitytei); E. Korngoldo "Dainos prisiminimas" iš op. "Die Tote Stadt" ir visuomet mielas Mozarto "Como scoglio" iš op. "Cosi fan Tutte". Išskyrus Mozartą, antrąją koncerto dalį paeiliui užgulė sunkokas nostalgiškų melodijų krūvis.

Prisimenant jos pirmąjį rečitalį, B. Dabšienė dabar yra padariusi žymią pažangą. Sustiprėjo muzikos suvokimas. Dainos plaukia natūraliau, jausmingiau. Balsas tikrai pavaldus, ypač aukštose gaidose. Žinoma, siekti didesnio spalvingumo ir įvairumo interpretacijoje nepakenktų. Abejonių kelia rečitaliui pasirinkto repertuaro pobūdis ir net lygis. Gal kuriam laikui vertėtų atidėti į šalį (bent dalinai) visą malonią, bet vienodai dainuojamą nostalgišką romantiką ir susitelkti ties "nemelodinga išraiška" - ties dainos žodžio gyvybe. Šiuolaikinis menas linksta išraiškos pusėn. Protarpiais solistė B. Dabšienė primena tobulą graikų kariatidę, kuri lyg ir bando tapti pilnakrauje dainininke. Ir gerai. Šia linkme ir reikėtų žengti.

Prie koncerto sėkmės neabejotinai prisidėjo Raimondos Apeikytės budri sąmonė ir dar budresnė širdis. Čia glūdi jos teigiamos palydos raktas.

Pr. V.

Nauji leidiniai

• CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA, No. 26. A Translation of Authentic Reports from Soviet—Occupied Lithuania. Published by the Lithuanian Roman Catholic Priests' League of America, 351 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207. Printed by the Sisters of the Immaculate Conception, Putnam, CT 06260.

Vėl naujas, gražiai parengtas leidinys, kur į 48 psl. sutelpa visas anglų kalbon išverstas dvidešimt šeštasis Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos numeris, kurio turinys: 1) S.O.S., 2) Appeal of Lithuanian Priests to Seminarians, 3) We Welcome "Tiesos Kelias" (The Way of Truth), 4) Interrogations and Searches, 5) News of Dioceses, 6) "Contracts" for religious groups, 7) Letters and Statements, 8 In the Soviet School, 9) From the Archives of the Chronicle.

Leidinio dviejų puslapių įvadas, su skaitytojui parankiais šio numerio paaiškinimais, yra paties leidinio redaktoriaus ir vertėjo kun. Kazimiero Pugevičiaus.

• Vytautas Alantas, LIEPKALNIO SODYBA. Romanas. Išleido Lietuvių agronomų sąjunga 1977 m. Iliustracijos A. Virbicko. Spaudė "Draugo" spaustuvė, 4545 W. 63rd St., IL 60629. Tiražas 1000 egz. Leidinys kietais viršeliais, 440 psl., kaina 10 dol. gaunamas ir "Drauge".

Šio Vytauto Alanto romano atsiradimo paskatą ir jo puslapių pobūdį nusako ši leidėjų žodžio ištrauka: "Lietuvos agronomų sąjungai, veikiančiai laisvajame pasauly, rūpėjo Lietuvos žemdirbių visokeriopą pažangą pavaizduoti grožinės literatūros rėmuose. Prie šio darbo buvo pakviestas rašytojas Vytautas Alantas. Jis romane 'Liepkalnio sodyba' ir vaizduoja tą nepriklausomos Lietuvos laikotarpiu ūkininkų sunkių vargų kelią į tas ūkio pažangos sritis, kurios tūkstančių Lietuvos ūkininkų mintyse vaidenosi, kaip gražiausia jų gyvenimo vizija. 'Liepkalnio sodyba' — tai yra Lietuvos agronomų, žemės ūkio darbuotojų ir ūkininkų bendras paminklas tai lietuvio žemdirbio epochai, kuri į Lietuvos ūkininko — žemdirbio istorijos lapus bus įrašyta gražiausiom to meto spalvom".

Tikimės, kad daugumai vyresniųjų šis romanas bus kaip gimtosios žemės sauja maloniomis laisvalaikio valandomis, o jaunesniesiems — beveik nauja egzotika, tik ne kokių Pacifiko salų, o jų tėvų ir protėvių gimtojo krašto, aplaistyto darbo prakaitu ir šviesių vilčių realybe.

• *SKAUTŲ AIDAS, 1977 m. spalio* mėn.. Lietuvių skautų mėnesinis žurnalas. Redaguoja Sofija Jelionienė, 6111 S. California Ave., Chicago, IL 60629. Metinė prenumerata 5 dol., garbės prenumerata 10 dol., garbės leidėjo prenumerata — 25 dol.

Žurnalo tekstuos ir nuotraukose puikiai atspindi visa idėjinė ir praktiškoji mūsų skautų veikla.

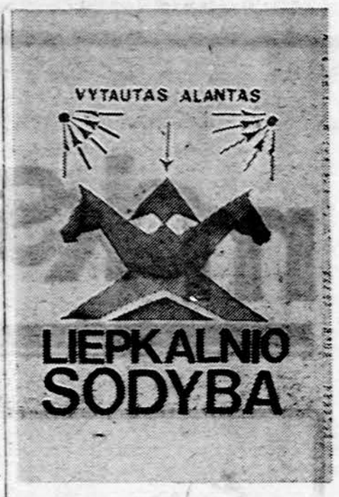

Tel. Pr 8-8229
DR. ANNA BALIUNAS
AKIŲ, AUSŲ, NOSIES IR GERKLĖS LIGOS
2858 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS
Akušerija ir moterų ligos
Ginekologinė Chirurgija
6449 So. Pulaski Road (Crawford Medical Building). Tel. LU 5-6446
Jei neatsiliepia, skambinti 374-8004.
Priima ligonius pagal susitarimą.

DR. VL. BLAŽYS
PLAUČIŲ IR VIDAUS LIGOS
Marquette Medical Center
6132 So. Kedzie Avenue
Val.: pirmad., antrad. ir ketvirtad. 6 iki 7:30 val. vakaro.
Šeštad. nuo 1 iki 3 val.
Pagal susitarimą.
Ofiso telef. WA 5-2670
Rezid. tel. WAlbrook 5-3048

Tel. ofiso HE 4-5849, rez. 388-2233
DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val.: pirm., antr., ketv. ir penkt. 1:00 - 5:00 val. popiet, treč ir šešt. tik susitarus.

Dr. Ant. Rudoko kabinetą perėmė
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
Tel. — GR 6-2400
Val.: pagal susitarimą: pirmad. ir ketv. 1-4 ir 7-9; antrad. ir penkt. 10-4; šeštad. 10-3 val.

Ofis. tel. 735-4477; Rez. 246-2839
DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
Specialybė — Nervų ir Emocinės ligos
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
valandos pagal susitarimą.
Rezid. tel. — GI 8-0873

DR. W. M. EISIN-EISINAS
AKUŠERIJA IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6132 So. Kedzie Ave. WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei neatsiliepia skambinti: MI 2-0001.

DR. A. B. GLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Tel. — BE 3-5893
Specialybė Akių ligos
2907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

Ofiso tel. — PR 8-2220
DR. JANINA JAKŠEVIČIUS
JOKŠA
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street
Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penkt nuo 12 iki 2 val. ir nuo 5 iki 8 val vak. Šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofis PO 7-6000, Rez. GA 8-7278
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3344 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

DR. K. A. JUCAS
DERMATOLOGIJA — CHIRURGIJA
3014 No. Western Avenue
1002 No. Western Avenue
Tel. atsakoma 12 valandų
489-4441 — 961-4605

Įstaigos ir buto tel. 652-1381
DR. FERD. VYT. KAUNAS
VIDAUS MEDICINA
1407 So. 49th Court, Cicero, Ill.
Kasdien 10-12 ir 4-7
Išskyrus trečiad. ir šeštad.

Tel. ofiso ir buto: OLympic 2-4158
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Ave., Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak. išskyrus trečiadienius.
Šeštadieniais 12 iki 4 val. popiet.

Tel. REliance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvis gydytojas)
3925 West 59th Street
Val.: pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. nuo 12-4 val. popiet ir 6-8 val. vak. Treč. ir šeštad. uždaryta.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
KŪDIKIŲ IR VAIKŲ LIGOS SPECIALISTĖ
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue.
Valandos: Kasdien nuo 10 val. ryto iki 1 val. popiet.
Ofiso tel. RE 7-1168; rezid. 239-2919

Ofs. HE 4-1818; Rez. PR 6-6691
DR. J. MEŠKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė vidaus ligos
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave. kampas)
Val.: pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. 3 iki 7 v. p. p. Tik susitarus

OPTICAL STUDIO
VIOLETA KAROSAITĖ
7051 So. Washtenaw — Tel. 778-6766
Pritaikomi akiniai pagal gydytojų receptus.
Didelis akinių rėmų pasirinkimas
Val.: pirm., antr., penkt. 10-5:30
Ketv. 1-8 v. vak. Šešt. 10-4 v. p. p.
Trečiadieniais uždaryta.

Telef. — 282-4422
DR. ROMAS PETKUS
AKIŲ LIGOS — CHIRURGIJA
Ofisai:
111 No. WABASH AVE.
4200 NO. CENTRAL AVE.
Valandos pagal susitarimą.

DR. FRANK PLECKAS
(Kalba lietuviškai)
OPTOMETRISTAS
Tikrina akis. Pritaiko akinius ir "Contact lenses"
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149
Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, PUSLĖS IR PROSTATO CHIRURGIJA
2656 W. 63rd Street
Val. antrad. nuo 1-4 popiet ir ketv. nuo 5-7 vakare
Ofiso tel. 776-2880, rezid. 448-5545

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS
Adresas 4255 W. 63rd Street
Ofiso telef. RE 8-4410
Rezidencijos telef. GR 6-8611
Ofiso val.: pirmad. ir ketvirtad nuo 1:00 ligi 3:00 val. popiet

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofisas ir rez. 2652 W. 59th St.
Tel. PRospect 8-1223
Ofiso val.: pirm., antr., treč. ir penkt. nuo 2-4 val. ir 6-8 v. vak. Šešt. 2-4 p. p. ir kitu laiku susitarus

Ofiso tel. HE 4-2125, namų GI 8-6196
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val.: pirm., antrad., ketv. ir penktad 1-5 ir 6-7 — iš anksto susitarus.

Tel. ofiso PR 6-6446
DR. F. C. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1-6 val. popiet.
Treč. ir šeštad. pagal susitarimą.

Ofiso tel. 396-3166; namų 636-4850
DR. PETRAS ŽLIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6234 So. Narragansett Avenue
Val. pirm., antr. ir penkt.: 2-7
Šeštadieniais pagal susitarimą

Lietuvių tautos meno charakteris

ADOLFAS VALEŠKA

Apibūdinti lietuvių tautos meno charakteriui neužtektų vieno pašnekesio, todėl šiandieną bandysių iškelti tik išimtinai būdingus mūsų liaudies menininkų sukurtus bruožus architektūroje, skulptūroje, grafikoje ir tapyboje. Pavyzdžių turime daug, ir jie yra autentiškiausia mūsų tautos aspiracija, nors mūsų tas sintetinis ir giliai psichologinis meninis stilius ir nesukėlė jokio istorinio dailės sąjūdžio bet jo kūrybinė vertė yra monomentali. Mes neturėjome nei meno teorijų, nei meno filosofijos vadovų. Lietuvis menininkas turėjo tiktai idėją. Ir tai idėjai išreikšti jis nejieškojo teoretinių samprotavimų, bet, pagautas emocijos, kūrė formas, galima sakyti, iš širdies pajautimo.

Pieta — Lietuvių liaudies skulptūra

Reikia neužmiršti fakto, kad Lietuvoje dailė buvo labai mėgiama visais laikais, pradedant namų apyvokos daiktais ir baigiant religiniais objektais. Visa tai buvo daroma su dideliu meniniu pajautimu. Skulptūros, tapybos, medžio raižinių, audinių, statinių gausumas daug pasako apie lietuvio meninę potenciją. Tas meno pajautimas Lietuvoje palaikė tautinę ir religinę dvasią. Mūsuose jis turėjo tokią reikšmę, kokią Italijoje renesansas ar gotika Vokietijoje.

Norėdami giliau pažinti Lietuvos meno raidą, pažvelkime į mūsų artimiausių kaimynų menus ir jų įtakas.

Nuo seniausių laikų didžiausia militarinė ir dalinai kultūrinė ekspansija į Lietuvą ėjo iš germanų tautų. Germanai tačiau, visai neatsižvelgdami į Lietuvos gyventojų būdą, psichologiją ir jų idėjas, smurtu norėjo užvaldyti Lietuvą politiniai ir dvasiniai. Bet lietuviams, turintiems visiškai nuo germanų skirtingą individualumą, anų kultūrinė ekspansija negalėjo rasti patogios sau dirvos Lietuvoje. Germanams kultūriniai paveikti Lietuvą trukdė ir jų militarinė agresija, ir lietuvių kultūros bruožų artimumas *klasikiniam kultū*ros charakteriui. Ankstyvajame viduramžyje pašėlę germanų piratiniai užpuldinėjimai darė be galo daug nuostolių jų kaimynams. Jų žiaurumas, be abejo, tik nemaloniai veikė ir lietuvius ir baidė juos nuo įtakų. Nenuostabu todėl, kad su tokio būdo kaimynu Lietuva istoriniais laikais *negalėjo* artimai bendradarbiauti *ir meno* srityje.

Kitas Lietuvos kaimynas buvo (kaip ir tebėra) Lenkija. Daugelis lenkų teigia, kad lenkai atnešė Lietuvai kultūrą. Tiesa, Lietuvai priėmus krikštą, lenkai ne tik religiniais, bet ir politiniais sumetimais buvo aprūpinę ją savaisiais dvasiškiais, kurie ne tik tautine lietuvių kultūra nesidomėjo, bet dargi neigė ją. Kas buvo jiems naudinga — savinosi, "užklijuodami" savo etiketę ir tikindami lietuvius ir svetimuosius, kad tai esą lenkų kūriniai. Be abejo, tarp Lietuvos ir Lenkijos buvo politinis ir kultūrinis bendradarbiavimas, tačiau juo daugiausia pasinaudojo tiktai mūsų kaimynai lenkai. Lietuvos bajorų lenkinimą ir mūsų kūrybos savinimąsi negalime laikyti Lietuvos kultūrinimu.

"Lenkų kūrybos specifinį charakterį ugdė trys veiksniai." — sako lenkų meno istorikas dr. Mieczyslaw Treter.

"Pirmas veiksnys —tai rasiškai slaviškos giminės temperamentas, duodas charakteringą ir skirtingą bruožą bet kuriam tautinės lenkų dvasios pasireiškimui, tiek visuomeniniam politikos gyvenime, tiek ir kultūriniam. Ypačiai jis žymus literatūroje, muzikoje, vaizdiniame mene ir netgi moksle, pvz. tautinėje lenkų filosofijoje".

"Antrasis veiksnys — tai ypatinga Lenkijos geografinė padėtis —tarp dviejų didelių pasaulių — Rytų ir Vakarų. Lenkijoje nuo senovės laikų kryžiuojasi dvi Rytų civilizacijos: romaninė — pietryčių kultūra ir rytų—bizantinė kultūra, abi atmieštos šiaurės germanų ir drauge orientaliniais, siekiančiais netgi tolimuosius Rytus, kultūriniais pradais. Pastarieji pradai į Lenkiją pateko per Turkiją, su kuria ji turėjo betarpį kontaktą beveik per visą istorijos eigą..."

"Per vėlesniosios lenkų vaizdinio meno raidos laiką, t.y. nuo 18-to a. pabaigos iki šios dienos, Lenkijoje varžosi dvi ryškios linkmės: pietinė, aiški romaniško charakterio —klasikinė linkmė ir šiaurinė, daugiau germanų ar anglosaksų charakterio — romantinė linkmė, daugiau už pirmąją atitinkanti lenkų charakterio individualias savybes".

Pažvelgę į lenkų meną, visų pirma pastebime jų itin savitą slavišką romantizmą. Jų tapyboje, skulptūroje ir dekoratyviniame mene, be romantizmo, ryškus dar ir jiems būdingas dirbtinumas. Kas ten bebūtų, ar portretas, ar kompozicinė figūra — juose nerasime šilto, ramaus, laisvo realaus judesio. Jiems vis išeina ne gyvas žmogus, bet pozuojanti figūra.

Lietuviui germaniška kultūra buvo nesuvirškinama, o lenkų romantiškumas protaujančiam Lietuvos žmogui buvo nepriimtinas. Iš prigimties, nors ir būdamas gilus mistikas, lietuvis tačiau nestokoja ir stiprios realios nuotaikos. Aplamai, lietuvio formos traktavimas ir ritmas yra labai saikingi, "klasikiniai". Tuo tarpu dr. Treter teigia, kad nuo 18-to a. pabaigos iki šių dienų Lenkijoje tebesivaržo dvi žymios linkmės: klasikinė ir romantinė. Iš to bendro Treterio pasakymo lyg aiškėtų, kad lenkų tauta nėra vienalytė ir savo charaktery turi pagrindinių skirtumų.

Lenkijos vaizdinio meno centrais reikia laikyti Krokuvą ir Varšuvą. Trečiasis toksai centras, kurį lenkai visados sau prisiskiria, yra Vilnius, Vilnius ir yra to "klasikinio" meno lopšys. Analizuojant lenkų meną be Vilniaus, jis atrodytų vienalytis. Pradedant nuo bendrų Vilniaus urbanistinių uždavinių ir baigiant atskirais pastatais, mes nieko lygaus visoje Lenkijoje nerasime. Nerasime todėl, kad Vilnių statė lietuviai ir jame yra sutelkti meno turtai, kuriuose atsispindi lietuvio klasikinio periodo bruožai.

Šaukėnų medinė bažnyčia ir varpinė — Lietuvių liaudies architektūra

Trečiasis mūsų kaimynas buvo Rusija. Patyrinėję slavų tautų meną, kurio 12-to — 14-to a. ikonų randame Rusijoje, Ukrainoje, Serbijoje, stebimės grynu ir kietu helenistinių tradicijų paveldėjimu. Ir tas paveldėjimas keistesnis tuo, kad anie žmonės neturėjo jokių istorinių tam paveldėjimui ryšių. Ši tradicija suprantama ir pateisinama Bizantijoje. Slavų kraštuose gi, ypačiai Rusijoje, helenizmas buvo pasisavintas kartu su krikščionybe ir prigijo per krikščionybę.

Rusų meno istorikas Muratov savo veikale "Puti Russkoj Ikony" rašo'; "Rusija priėmė krikščionybę tiktai tokiu helenistiniu būdu, kuris buvo Bizantijos jai parinktas ir pateiktas, kuris ir vystėsi iki 18-to a., iki plačiojo santykiavimo su Vakarais".

"Europiečiui būtų sunku susigyventi su tokiu meno supratimu, tokiu nevakarietišku ir neeuropietišku. Vadindamas šitą meno supratimą neeuropietišku, aš nenoriu pavadinti jo ir azijatišku ar rytietišku. Bizantija, pasisavinusi daug rytietiškų — azijatinių elementų, niekados nebuvo "Azija" arba tais "Rytais", kaip mes dabar juos suprantame. Ji tačiau nepriklauso ir Europos kultūros ciklui".

"Visas Bizantijos menas formaliniu atžvilgiu yra atkreiptas veidu ne priekin, bet atgal, į jau išbandytus kelius, tik priverstas tarnauti naujiems tikslams...", teigė Muratov.

Taigi, palyginę su Vakarų Europos menu, prieiname išvadą, jog rusų menas iki 18-to a. visą savo turinį, žinoma, kartais su mažais pakeitimais, įdėdavo į senai išbandytas formas. Tuo tarpu kitų Europos tautų kiekvienas epochos turinys buvo įdedamas į naują formą, nuolat besirutuliojančią pirmyn ir kiekvienai naujai idėjai išreikšti atrandančią vis naujų niuansų.

Skulptūros senesniaisiais laikais rusai, neturėjo. Rusija yra dekoratyvinės tapybos kraštas. Bet lietuvių ir rusų menas iš esmės vystėsi visai priešingais keliais, ir Lietuvos menas priklau so Vakarų Europos meno šeimai.

Romaniškojoje epochoje italų, prancūzų, flamandų menininkams rūpėjo matyti tikrą pasaulį, šį tikrąjį pasaulį jie pageidavo matyti *savomis* akimis net ir *tada*, kai jie buvo pakliuvę stiprion Bizantijos įtakon. Figūroms ir kompozicijai suteikdami laisvumo, jie jas *savaip* ir interpretuodavo. Vaizduodami Šv. Rašto personažus, jie suteikdavo jiems tokius veido bruožus, kokius tekdavo savo tarpe matyti. Nesuprantamus antikinius rūbus pakeisdavo į savuosius, kuriuos matydavo savo aplinkoje. Svetimą jiems gamtovaizdį ir architektūrą taip pat pakeisdavo į sau pažįstamą. Aplamai, jų uždavinys buvo vaizduoti tuos daiktus, kurie tikrai egzistuoja, o jų vaizduotė buvo linkusi į gamtą ir žmogų. Vakarai sukūrė naują Europos žmogų, ir tas žmogus, veržIdamasis į naują tiesą, taip pat pasistengė rasti ir tiems vaizdams reikšti naujus būdus. Europos "primityvai" nugalėjo bizantinį — helenistinį vaizdavimo būdą ir sukūrė savąjį, tapusį Europos meno tradicija, kuriai priklauso ir mūsų Lietuva.

Lietuvių menas savo charakteriu buvo artimas šių laikų menui dar ir *prieš* Lietuvos krikštą. Priėmus krikščionybę, su ja ateina ir lotynų kultūra. Aišku, ir krašto menas labiau priartėja prie romanų tautų meno tradicijų. Senoji ietuvių simbolika pradeda irti, lietuvis menininkas giebiasi naujų simbolių atvaizduoti savo dvasios pasauliui.

Nors Lietuva ir gana ilgai nepasidarė krikščioniška, nebuvo ji tačiau ir "pagoniška". Religinis nusiteikimas nėra "pagaminamas"; jis yra kraujuje ir su juo eina iš kartos į kartą. Tą patį galima pasakyti ir apie kitus žmogaus jausmus. Nežiūrint visų skaudžiai sunkių politinių nelaimių, tautiškumo jausmas mūsuose ne silpo, bet pasidarė savotiška "religija". Iš tikrųjų, pažvelgę į mūsų koplytstulpių ir kryžių rūpintojėlius ir šventuosius, negalime netgi nustatyti ribos, kur baigiasi tautinis ir prasideda religinis pajautimas. Čia mes matome "teatrą", kurio "artistai", apsivilkę savo kasdieniniais rūbais, visuose Lietuvos kampeliuose vaidina Kristaus kančią ir šventųjų gyvenimą. Mūsų dievdirbiai sukuria savitą mitologiją. Šventieji — tai jie patys, Lietuvos žmoneliai; Sopulingoji Motina, ant kelių laikanti nuo kryžiaus nuimtą Kristų — ne kas kita, kaip vaizdus baudžiavos kankinamo ūkininko šeimos paveikslas.

Lietuvos meno bendrieji stilistiniai ir forminiai pagrindai yra iš to paties kamieno, kaip Pietų ir Vakarų Europos menai. Tos Europos mastas menui analizuoti ir klasifikuoti kartu yra ir mūsų mastas. Tik mes skiriamės savo savitu menui kurti charakteriu: savo stiliumi, koloritu, ritmingumu, kompozicinių momentų pasirinkimu, turiniu ir judesio išreiškimu.

Jei imsime mūsų skulptūrą, pavyzdžiui, vargiai galėsime griežtai atskirti vieno kūrinio stilių nuo kito ir padaryti kokių nors konkrečių išvadų. Tai daugiau yra bendra, neskaldoma, viena kitą papildančių formų masė. Tačiau jei paimsime žemaičių, aukštaičių ar dzūkų apylinkėse sukurtas skulptūras ir jas panagrinėsime, rasime tris atskirus skulptūrai vaizduoti būdus, nors tos visos trys "mokyklos" turi ir bendrą charakterį, ir bendrą tautinės formos išraiš-

(Nukelta į 4 psl.)

Iš Giacomo Leopardi poezijos

ATSIMINIMAI

Šviesios Grįžulo žvaigždės, aš nemaniau,
Kad įprotis lieps man vėl žvelgti į jus,
Suspindusias virš mano tėvo sodo,
Ir kalbėtis kartu su jumis iš langų
To namo, kur kaip vaikas dar gyvenau
Ir kur mano džiaugsmas man tarė sudie.
Kiek svajonių ir dargi aistringų
Jūsų mielasai žvilgsnis ir jūsų draugės
Ne kartą užkūrė man mintyse,
Kai ramiai sau pievutėj sėdėdavau,
Laiką leisdamas, vakare dangų stebėdamas
Ir klausydamas varlių giedančio choro
Po visą kraštą laukuos tolimiausiuos:
O jonvabaliai šmėkščiojo ten ties tvora
Ir viršum lysvių, o kipro miškelis
Ir kvapios alėjos vėjely šlamėjo,
Ir girdėjos šalia gimtojo stogo
Pakaitom dirbančiųjų balsai — — —

Iš miesto varpinės atlekia aidas,
Nešamas vėjo. Guosdavo jis nuostabiai
Mane, kai aš dar vaikas tamsoj,
Vaiduoklių teroro gąsdinamas,
Gulėdavau, taip laukdamas aušros.
Ką matau ir girdžiu, many kelia vaizdą
Ar atminimą. Jis savaime toks malonus,
Bet dabar įsigraužia ir sielvartas,
Ir miglotas praeities ilgesys, ir žodžiai:
Tai buvo — — —

Kas be atdūsio tave prisimins,
O, jaunystės aušra, o žaviosios dienos,
Neaprašomos, kai jaunos mergaitės
Pirmąkart ima šypsnį paskirt
Tam mirštuoliui, kurį žavesys jau pavergė.
Tyli pavydas, dar nesukilęs, net mielas,
Ir pasaulis (nebūtas stebuklas!)
Beveik tiesia jam ranką pagalbai,
Atleidžia klaidas, švenčia įžangą jo
Į gyvenimą ir nusilenkdamas rodo,
Kad sveikina jį kaip valdovą!
O, lekiančios dienos! greit kaip žaibo blikснis
Jos prapuola. Ir koks mirštuolis
Ignoruos savo sielvartą, jeigu jau
To meto puikaus nebėra, jei gražioji
Jaunystė, ak, jaunystė, amžinai jau užgeso?

O, Nerina! argi aš negirdžiu, kaip tos vietos
Mini tave? ar iš tiesų tu pabėgus
Iš mano minčių? kur esi, mano meile žavioji
Nes čia terandu vien tiktai atminimą. Gimtinėj
Tavęs nebėra: tas langas, prie kurio kalbėdavom
Ir kurs žvaigždžių šviesą dar atmuša,
Jau apleistas. Kur esi, kad aš jau
Tavo balso nebegirdžiu, kaip kadai,
Kai tavo žodis iš tolo versdavo balti?
Buvo toks metas. Tavo dienos nuskrido jau,
Mano brangioji. Tu amžinai išėjai.
Ir kitiems skirta pereit šią žemę
Ir atsigult tarp kvapniųjų kalnelių — — —

DIDINGOJI MINTIS

Maloninga ir galinga
Mano giliausios dvasios valdove;
Siaubi, bet brangi
Dovana iš dangaus ir paguoda
Mano liūdesio dienoms,
Mintie, taip dažnai stojus man akyse,
Kokia iškiliai vieniša
Tapo mano dvasia,
Kai joje savo vietą radai!

Ir greit tartum žaibo bliksnis
Kitos mintys aplinkui
Išsklido. Ir tartum bokštas
Laukuos vienišuos
Tu stovi iškilus didingai.

Kaip menki dabar
Tie žemės visi reikalai,
Koks menkas gyvenimas man, be tavęs?
Koks nepakenčiamas nuobodis,
Tie dienos reikalai,
Tuščių malonumų tuščioji viltis,
Kai palyginu tavo
Dangišką džiaugsmą, kurį man teiki!

Kaip nuo Apeninų
Šiurkščiųjų uolų
Keleivis jieško su ilgesiu
Iš tolo žaliųjų lankų,
Taip aš kuo veikiau
Grężiuos nuo niekingo pasaulio
Į tave, lyg žavintį sodą,
Kad pagydytum sielą kelionėj šitoj — — —

Ir nuo tos valandos,
Kai patyriau aš, kas gyvenimas,
Mirties baimė nekaustė krūtinės,
Ta šiurpi būtinybė
Dabar man lyg juokas,
Kai paikas pasaulis, nors kartais
Ją giria, bet bijo, ja šlykštis;
Ir kai kyla pavojus, į jo grėsmę kiekvieną
Aš žvelgiu su šypsniu.

Pakęst niekados negalėjau
Aš sielų bailių ir žemų
Ir nemato pragaištingu tampančio gyvenimo,
Niekingas su įniršiu bado mane;
Prieš apgaulę kiekvieną
Piestu šoka mano jausmai.
Prieš šį išdidų amžių,
Kurs minta tuščiom viltim,
Paskendęs niekuos, dorybės priešas,
Kurs jieško kvailai naudingo
Ir nemato pragaištingu tampančio gyvenimo,
Aš viršesnis jaučiuos. Aš smerkiu
Žmonių sprendimus ir margąją minią,
Kuri niekina kilniąsias mintis,
Tą niekintoją aš paminu po kojų — — —

Koks didis pasaulis,
Nauji horizontai, koks rojus, kurin
Tavo burtais didingais
Aš patekti galiu! Kur jau
Kitokioj, nekasdienėj šviesoj
Užmiršiu savo žemišką buitį
Ir kentėjimą tikrą, realų — — —

Vertė *A. TYRUOLIS*

Giacomo Leopardi (1798-1837), italų poetas, laikomas pačiu žymiausiu po Petrarkos. Nuo jo mirties šįmet suėjo 140 metų, o ateinančiais nuo jo gimimo sueis 180 metų. Buvo gimęs tais pačiais metais kaip ir Adomas Mickevičius, tik gyvenęs trumpiau. Kilęs iš aristokratiškos grafų šeimos, iš prigimties buvo luošas, kuprotas. Fizinis luošumas, kraštutiniai griežta tėvų namų disciplina, persidirbimas, studijuojant bibliotekoj, nelaiminga meilė prisidėjo prie jo poezijos giliai pesimistinio tono, kuriam literatūroj duodamas "veltšmerco" (pasaulinio skausmo, pesimizmo) vardas. Leopardi lyrika — emocinis asmeninio likimo išsipažinimas. Pagrindinė tos poezijos tema — gyvenimo kančia, mirties troškimas (plg. Goethės Verterį, Baironą, Heinės ir kt. kūrybą). Nepaisant to pesimizmo, Leopardi lyrika mus žavi savo aiškumu, paprastumu ir nuoširdumu, kas žymi ir klasikinę poeziją, bet savo išraiškos būdu, laisvais ritmais ji artima ir moderniajai poezijai. Ne kartą Leopardi prabyla taip, lyg kalbėtų šių dienų pasaulio temomis. A. T.

New Yorko Lietuvių dailininkų sąjungos 25 metų jubiliejinės parodos atidarymas Kultūros židinyje š. m. lapkričio 26 d. Kalba Lietuvos generalinis konsulas A. Simutis. Nuotr. Vytauto Maželio

Sukaktuvinė dailės paroda New Yorke

KAZYS VARNELIS

Gyvenime dažniausiai išeina kitaip, negu galvoji: laukiau simpoziumo, tikėjausi įdomių paskaitų ir malonių pažinčių atnaujinimo ar naujų užmezgimo, bet atsitiko, kad Padėkos dienos rytą turėjai skubiai išvykti į Massachusetts ir New Yorko pusę. Šeštadienį atsidūręs New Yorke, nugirdau apie niujorkiečių jubiliejinę dailės parodą, o turėdamas laisvą vakarą, pasiprašiau kolegą Žoromskį pabūti vedliu, ir išvykome Kultūros židinio link. Iš tikrųjų tai buvo man pirma proga pamatyti lietuvių rengiamas parodas New Yorke ir tuo pačiu palyginti su Chicagos ir net pabandyti ją įvertinti meno požiūriu, kaip buvau prašytas kai kurių kolegų. Kaip žinote, nesu dailės kritikas ir manau, kad šis darbas dailininkams nepriklauso. Čia turėtų būti uždavinys apie dailę rašantiems, o aš šiame atsitikime noriu pasidalinti tik keliais sakiniais iš savo įspūdžių.

Ši New Yorko Lietuvių dailininkų sąjungos 25 metų sukaktuvinė paroda įvyko 1977 m. lapkričio 26-27 d. Kultūros židinyje, Brooklyne. Parodoje dalyvavo 22 dailininkai, ir viso išstatyta 72 darbai. Taigi paroda gana gausi savo darbais ir autoriais.

Žinoma, kuo didesnė paroda, tuo sunkiau išlaikyti tinkamą lygį ar tam tikrą parodos veidą. Taigi, ir čia kalbėti apie parodos charakterį neįmanoma. Sakyčiau, tai yra suneštinė įvairaus pajėgumo ir visokio lygio darbų ekspozicija. Šalia labai puikių tiek apimtimi, tiek ir technika bei savo inteligencija darbų kabo ir mažos ar mažesnės vertės kuklūs darbeliai, kurių normaliai į stipresnes parodas jury nepraleistų (tos jury, rodos, čia ir nebuvo). Be kita ko, eilė stiprių niujorkiškių ir apylinkių dailininkų kaip Ignas, Kašuba, Lapė, Ramanauskaitė, Viesulas, Vizgirda, Zapkus, Žoromskis ir kiti visai nedalyvavo. Tačiau parodos tikslas, paminėti 25 metus Sąjungos gyvavimo, be abejo, yra nemažos reikšmės faktas mūsų tremties istorijoje. Parodos kataloge ši sukaktis bei Sąjungos veikla kiek plačiau aprašytos. Tad kaip šitokią parodą vertint, žiūrint iš mūsų kultūrinio išeivijos taško? Nemažai buvo šitokiais ir panašiais atsitikimais rašyta ir ginčytasi, todėl nemanau, kad kažin ar ką naujo galėčiau pasakyti. Tačiau, aplamai kalbant, vis dėlto norėčiau pastebėti, kad paroda sveikintina. Tiktai į ją reikėtų žiūrėti ne kaip į mūsų vaizdinės kultūros viršūnių apraišką, bet dalinai kaip į *socialinį reiškinį*, kaip į dailę mylinčių ir mėgstančių tiek dailininkų, tiek jos mėgėjų pabendravimą ir suėjimą, kas, be abejo, mūsų tremties gyvenime yra irgi svarbu. Man, kaip svečiui ir pašaliniam, sakyčiau, žiūrovui buvo labai malonu stebėti besibūriuojančius saviškius dailės parodoje prie stiklo vyno ar puodelio kavos. Išvadoje linkėčiau, kad tokios parodos, jubiliejaus ar ne jubiliejaus proga, būtų rengiamos ir toliau, o jau savo ruožtu laikas nuo laiko būtų organizuojamos platesnių horizontų ir tam tikros krypties bei apimties parodos, kurios jau galėtų reprezentuoti mūsų dailės pasiektus rezultatus platesne prasme, išeinant už parapijinio gyvenimo ribų.

Kalbant apie salę, kurioje vyko paroda ir kuri tarnauja įvairiems tikslams (kvadratūra gal panaši į Jaunimo centro didžiąją salę Chicagoje), nepasakyčiau, kad būtų labai dėkinga šiam tikslui. Chicaga su savo Jaunimo centro Čiurlionio galerija neabejotinai pranašesnė. New Yorke begalinėje aukščių ir sienų erdvėje darbai pasimeta ir pražūna. Pagaliau trūksta ir tokiam tikslui reikiamo apšvietimo. Bet ne visos mūsų kolonijos tokios gausios, kad sugebėtų pastatyti Jaunimo centrus su galerijomis —reikia džiaugtis ir esamom sąlygom. Sakyčiau, gal tik būtų pravartu pagalvoti apie stendus (kaip ir kun. Kezio foto parodoms), kurie palyginti nebrangūs, bet padėtų padalinti salę į atskiras sekcijas ir įvestų visai naujas dimensijas bei sąlygas dailės darbams eksponuoti.

Baigiant norėtųsi paminėti bent keletą pavardžių (toli gražu ne visas), kurios daugiau ar mažiau įsirėžė akysna. Iš jų minėtinos alfabetine tvarka: Elskus su nepaprastai puikiais vieno obuolio —turbūt —piešiniais, kurie tartum atliepia "sharp focus realism". Iš tikrųjų šiame pasaulyje dailininkui nėra objektų, kurie

(Nukelta į 5 psl.)

A. TVERAS
LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBĖS
Pardavimas ir Taisymas
2646 W. 69th Street — Tel. RE 7-1941

MES STENGIAMĖS DUOTI LIETUVIAMS GERIAUSIĄ PATARNAVIMĄ IR GERIAUSIAS PIRKIMO SĄLYGAS.
ĮSIGYKITE LABAI PATVARIĄ IR EKONOMIŠKĄ SUSISIEKIMO PRIEMONĘ.
LeBARON

Mažas labai patogus 1978 m.
CHRYSLER
nuo $ 5,250.00

Le Baron Medallion 4-Door Sedan
Turime jaunuoliams mašinų: Cadillac, Buick, Pontiac, Oldsmobile ir kitų, taipgi importuotų. Įvairių kainų. Pradedant nuo $100. Mūsų dirbtuvėse prityrę mechanikai pataisys karoseriją (Body), sparnus (Fenders) ir sureguliuos motorą
BALZEKAS MOTORS, 4030 S. Archer VI 7-1515
Seniausias automobilių pardavėjas Chicagoje, gerbiamas virš 60 metų.
PLYMOUTH—VOLARE—CHRYSLER—ARROW

1977-1978 METŲ EKSKURSIJOS Į LIETUVĄ
AMERICAN TRAVEL SERVICE BUREAU
9727 So. Western Ave., Chicago, Illinois 60643
Tel. — (312) 238-9787
NAUJI SKRIDIMAI (CHARTERS) Į VILNIŲ SU PAN AMERICAN LĖKTUVAIS Iš NEW YORKO:
Išvykimo datos: 1978 m. vasario mėn. — $669.00; kovo mėn. $691.00 ir $746.00; balandžio mėn. $746.00.
Kalėdinė kelionė 1977 m. GRUODŽIO mėn. 20 dieną — 2 savaičių (Maskva, Vilnius, Ryga) $1138.00.
1 savaitė Havajuose — 3 salos, 1978 m. sausio 14 d. — $564.00.
Prie visų aukščiau minėtų grupių galima jungtis iš Chicagos ir visų kitų Amerikos ir Kanados miestų su papildomu mokesčiu.
(Prices are based on double occupancy and are subject to change and/or government approval).
Taip pat parduodame skridimus iš Chicagos į Los Angeles — kelionė į vieną galą $69.00, o į San Diego — $109.00.

Lietuvių tautos meno charakteris

(Atkelta iš 3 psl.)

ką. Toms "mokykloms" atsirasti priežasčių buvo daug. Mūsuose menai vystėsi panašiai, kaip ir Italijoje renesanso metu, kada kūrėsi atskiros "mokyklos" — Sienos, Florencijos, Venecijos — su skirtingomis meno tendencijomis. Toms skirtingoms meno tendencijoms reikštis sąlygas sudarė skirtinga tų miestų geografinė padėtis. Būna, be abejo, ir *kitų* lemiančių priežasčių; jų tačiau Lietuvos menininkai neturėjo.

Visas mūsų vaizdinis menas yra nepaprastai individualus. Lietuvio individualumas yra artimas prancūzo ir italo individualumui. Nors mūsų mene ir sutinkamos bendros dailės idėjos, randamos italų, ir ypač prancūzų menuose, tačiau jos yra savitos. Paimkime, sakysim, mūsų skulptūrą — savo kontūrais ir poza vis dėlto ji labai skiriasi nuo italų skulptūros. Italų skulptūroje pirmas uždavinys buvo parodyti ir pabrėžti žmogaus kūną — tai visados buvo jų individuali savybė, nepriklausoma nuo vietos ir aplinkos.

Lietuvių skulptūra yra statiška ir simbolinė, sustiprinta realistine psichologiška išraiška. Savo formos charakteriu, ritmika, vertikalių ir horizantalių linijų kombinacija, mūsų skulptūra yra artimesnė Sicilijos skulptūrai. Italai savo kūriniuose iškėlė žmogaus kūno reikšmę. Lietuviai gi iškėlė psichologinę išraišką, vertikalių ir horizontalių linijų ir formų susintetintą traktavimą. Vokiečiai, tuo tarpu, savo skulptūroje ir tapyboje paneigia kūno reikšmę ir horizontalių — vertikalių linijų santykiavimą. Jie įveda daug dinamikos į besijungiančių linijų kombinacijas, didžiausią reikšmę skirdami rūbų susiklostymui ir jų raukšlėms.

Grįžtant prie senesniųjų laikų lietuvių tapybos, rasime, kad ir ji savo bendrais užmanymais ir tapybinėmis savybėmis yra artimiausia italų, o ne kitų, ankstyvajai tapybai. Kompozicijos architektonika, formų išreiškimo paprastumu, kolorito rimtumu ji labai maloniai nuteikia žiūrovą.

Būdingiausi mums vis dėlto yra raižiniai, kurie labai artimi ir mūsajai tapybai. Jie drąsiai gali pavaduoti tapybą reprezentaciniuose atvejuose. Tų raižinių mūsuose yra daug ir jie yra pasireiškę įvairiomis aplinkybėmis. Medžio raižiniai ankstyvesniajam mūsų menui turi tiek reikšmės, kiek italams "primityvo" renesansas.

Esant didelei raižinių paklausai Lietuvoje, mūsų dailininkas raižytojas turėjo progos toje srityje pasireikšti kuo plačiausiai.

Svečioji Ona Lietuvių liaudies medžio raižinys (16 amž.)

Pačios raižinių techninės priemonės buvo plačiai vartojamos beveik visuose Europos kraštuose. Mūsuose tos techninės priemonės turėjo prisitaikyti prie lietuvio menininko reiškimo būdo. Tas menininkas, tobulai valdydamas techniką, sukūrė visą eilę savo kompozicija ir stiliumi nepaprastai įdomių kūrinių. Menininko idėja labai ryškiai yra išreikšta. Kompozicija architektoniška, pastiprinta centrine ašim. Ritmas išreikštas vertikalėm ir horizontalėm linijom. Figūros ir aplinka traktuotos monumentalinėmis formomis kaip ir skulptūroje. Komponavimo principas klasikinis, švelnus. Spalvos raižiniuose buvo vartojamos formai išryškinti ir faktūrai pavairinti. Ikonografinio pobūdžio mūsų raižiniuose stipriausiai jaučiama gal flamandų įtaka.

Lietuvos architektūra taipgi turi originalių ir mums savitų bruožų. Senesniųjų laikų medinė architektūra —bažnyčios, koplyčios, varpinės ir vidaus įrengimai — yra charakteringi savo statybos užmojais, ritmika, formomis, konstrukcija ir dekoratyviniais elementais. Lietuvos architektūros monumentalios plokštumos saikingai dekoruojamos; langų nišų, durų ritmingumas ir paprastumas ją priartina prie klasikinių architektūrinių paminklų. Mūsų pastatai griežtai išsiskiria iš gamtos aplinkos savo aiškiomis statiškomis formomis. Visa Lietuvos architektūra, šalia bendrų bruožų, turi ir individualių: kiekvienas pastatas turi savo veidą, savo bruožus, savo charakterį.

Pažvelgę į vokiečių architektūros masių derinimą, visų pirma pastebime individualybės stoką. Atskiruose pastatuose bendra formos idėja yra dinamiška. Vertikalinės linijos nustelbia horizontalines. Dinamiškumui sustiprinti sienų plokštumos prie stogo neužsibaigia griežtu karnizu, bet susilieja su stogu. Jų statyboje stogas turi itin svarbią reikšmę. Palyginę italų renesanso ir Lietuvos pastatus, matysime, kad mūsų architektūros formos ramios, bet horizontalinės linijos sustiprintos ir griežtos.

Lietuvos statybai būdingas paprastumas, vengiant apvalių linijų, ir sienas karnizais griežtai atskiriant nuo lubų. Bažnyčių vidus mėgiamas skirstyti į tris navas, ir tai daroma ne vien konstruktyviniais, bet ir dekoratyviniais sumetimais. Lubos visose trijose navose vienodo aukščio. Bažnyčių bokštų, kompanilių statyba gal yra mums būdingiausia: vienas bokštas bažnyčios šone arba du bokštai korpuso priešakyje.

Apibūdinant Lietuvos meną, galime laikyti jį dramatiniu ir psichologiniu, tačiau jo siužetai yra daugiau konstruktyvūs ir sutartiniai. Duodami religiniai vaizdai istoriniu atžvilgiu dažnai nėra visai teisingi. Lietuvis menininkas pasiliko sau laisvę atsipalaiduoti nuo istorinių gyvenimo logikos taisyklių ir jas paaukoti formai ir kompozicijai. Gal kaip tik ir dėl to lietuvių menas nebuvo įspraustas į praeinančius meno stilius ir išliko nesenstantis praėjusioms ir ateinančioms kartoms.

(Paskaita skaityta Trečiojo mokslo ir kūrybos simpoziumo menotyros sekcijoje 1977 XII 25 Chicagoje)

Kultūrinė kronika

BILIŪNO MIRTIES 70 M. SUKAKTIS

Klasikas lietuvis beletristas, kurio kūriniai godžiai buvo ir yra skaitomi visose mūsų mokyklose, yra miręs 1907 m. gruodžio 8 d., taigi šiemet sueina 70 metų, kai jo netekome. Mirė jaunas, tik 28 metus teturėdamas, tačiau palikdamas įspūdingą kūrybos lobį.

Buvo gimęs 1879 m. mokėsi Liepojoje, Latvijoje. Medicinos studijas pradėjo Tartu universitete, Estijoje, bet iš ten buvo išmestas už veiklą prieš caro priespaudą. Bandė tęsti studijas Leipzige, komercijos mokykloje, bet po vieno semestro persikėlė į universitetą studijuoti literatūrą bei lietuvių kalbą Leskieno seminare.

Susirgęs džiova, grįžo į Lietuvą, paskiau išvažiavo gilinti studijų į Šveicariją, o ligai stiprėjant —išvyko gydytis į Zakopanę, Lenkiją. Deja, ten mirė ir buvo palaidotas. Savo lyg testamentiniam eilėrašty "Kai numirsiu, man pakaskit ant Šventosios upės kranto", buvo palikęs savo paskutinį troškimą, ir jo kūnas 1953 m. buvo perkeltas į Lietuvą.

Jis yra parašęs apie 30 novelių, trumpų apsakymų, kur atsispindi jo biografiniai bruožai bei socialinė mintis, pvz. Per sapną, Pirmutinis streikas, Be darbo, Kliudžiau, Brisiaus galas, Piestupys, Liūdna pasaka, Lazda ir kt. 1954 m. Lietuvoje išleisti du jo raštų tomai.

Šalia socialinių, patriotinių motyvų jo kūryboje, jo laiškuose ryškus ir jo susidomėjimas religija. (jp)

ARVYDO ALGMINO PARODA

Prieš savaitę M.K. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, atidaryta Arvydo Algmino tapybos darbų paroda dar tebevyksta ir šį savaitgalį. Parodą galima lankyti šiandien ir rytoj. Parodoje išstatyta 24 darbai. Tai portretai, natiurmortai ir žmogaus kūno formų siurrealistinis įjungimas į aplinkos daiktus bei peizažą. Pastaruosiuos darbuos jaučiama savotiška dvasinė giminystė su dail. J. Mieliulio siurrealistinio pobūdžio tapyba. Paveikslų faktūroje tačiau ir didelis skirtumas. Mieliulio spalvų klojimas ramus, lygus, tiesiog klasikinis. Algmino spalvos uždėtos, kone nutėkštos, su ekspresionistine dinamika ir ekspresionistiniu, nervingu potėpiu. Šalia degančio dėmesio spalvoms, pageidautina būtų didesnio reiklumo kompozicijai.

SONATŲ VAKARAS JAUNIMO CENTRE, CHICAGOJE

Mūsų mizikinio gyvenimo išskirtinis įvykis Chicagoje bus šį vakarą (gruodžio 17 d.) 7 val. vak. Jaunimo centro didžiojoje salėje: smuikininkas Izidorius Vasyliūnas ir pianistas Vytenis Vasyliūnas atliks Beethoveno, Brahmso ir K. V. Banaičio sonatas. Šios rūšies kamerinė muzika daugelio yra laikoma pati tobuliausia instrumentinė išraiška ir pats nuoširdžiausias kūrėjo išsisakymas. Toks sonatų vakaras visiems čikagiečiams yra labai kultūringas žingsnis į artėjančių Kalėdų nuotaikas. Koncertą rengia "Lietuviai televizijoje".

Dailininkų susitikimas New Yorko Lietuvių dailininkų sąjungos 25 metų jubiliejinėje parodoje, Kultūros židiny. Iš kairės į dešinę: P. Vaškys, Vyt. Kašuba, Vida Krištolaitytė, K. Varnelis ir K. Žoromskis. Nuotr. V. Maželio

Nauji leidiniai

● **RELIGIOUS LIBERTY IN EASTERN EUROPE: A TEST CASE FOR HUMAN RIGHTS.** A Statement by the Catholic Bishops of the United States, United States Catholic Conference, May 4, 1977. 18 puslapių, minkštu viršeliu. JAV Katalikų episkopato formalus pareiškimas žmogaus teisių Lietuvoj bei kitur Rytų Europoj varžymo reikalu. Net trijose vietose leidinyje suminima Lietuvos tikinčiųjų persekiojimas. Leidinys tinka kitataučiams dvasiškiams ir kitiems. Gaunama Religinėje šalpoje, 351 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y., 11207, kaina: 1 dol., įskaitant persiuntimą. Užsakant 5 ar daugiau, pusė kainos.

● **B. Dundulis, ŠVEDŲ FEODALŲ ĮSIVERŽIMAI Į LIETUVĄ XVII - XVIII A.** Išleido leidykla "Mokslas", Vilniuje 1977 m. Leidinys 180 psl., iliustruotas. Veikalas suskirstytas į tris didžiuosius skyrius: I. Lietuvos ir Lenkijos karas su Švedija dėl Livonijos (1600 — 1629), 2. Lietuvos ir Lenkijos karas su Švedija (1655—1440); Švedų politika Lietuvoje ir 1656 m. sukilimas prieš švedus; Olivos taika (1660), 3.Šiaurės karas (1700 — 1721); Švedų įsiveržimas į Lietuvą (1701 — 1702); Poltavos mūšis (1709); Švedijos viešpatavimo Baltijoje pabaiga. Šie skyriai dar dalinami į daugybę poskyrių, kuriuose smulkiau sustojama, pavyzdžiui, prie Salaspilio mūšio, prie Kėdainių sutarties ir kt.

Anot leidėjų, ši knyga —tai pirmas mėginimas mūsų istorinėje literatūroje nušviesti Lietuvos karus su švedais; veikale iškeliami svarbiausi ir būdingiausi XVII - XVIII a. Lietuvos — Lenkijos ir Švedijos santykių raidos momentai ir pateikiamas kovų dėl Baltijos jūros sintetinis vaizdas, analizuojamas Lietuvos valstiečių 1656 m. sukilimas prieš švedus, didysis 1700 — 1721 m. Šiaurės karas, atskleidžiama svetimų ir savų kariuomenių sauvalė, parodoma kaip karai, badas ir maras išnaikino kone trečdalį Lietuvos gyventojų ir nualino kraštą.

● **AKIRAČIAI, 1977 m. lapkričio mėn. Nr. 10.** Atviro žodžio mėnraštis. Leidžia Viewpoint Press, Inc., 6821 S. Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629. Redaguoja Redakcinė kolegija: D. Bleiskus, K. Drunga, L. Mockūnas, Z. Rekašius, dr. T. Remeikis, dr. E. Vaišnienė, H. Žemelis. Metinė prenumerata 8 dol.

Šį kartą domina pokalbis su Kęstučiu Jokubynu, J. Glinskio dramos "Po svarstyklių ženklu" (Čiurlionio tragedijos tema) aptarimas, stabtelėjimas prie Prano Čepėno "Naujųjų laikų Lietuvos istorijos" pirmojo tomo ir kt.

● **Filatelistų draugijos "Lietuva" BIULETENIS, 1977 m. spalio — gruodžio mėn., Nr. 4.** Biuletenis apima filateliją ir kitas artimas sritis, leidžiamas keturis kartus metuose. Redaguoja Eug. Petrauskas, 7742 S. Troy St., Chicago, Ill. 60629. Administruoja Kazys Rožanskas, 3450 W. 62nd St., Chicago, Ill. 60629. Metinė prenumerata — 5 dol., atskiro numerio kaina — pusantro dol.

Rašoma apie LITHPEX parodą Chicagoje, plati filatelistų veiklos kronika, žvelgiama į filatelistines naujienas pas mus ir kaimynuose.

● **LAIVAS 1977 m. gruodžio mėn. Nr. 12.** Religinio ir tautinio gyvenimo mėnesinis žurnalas. Leidžia Marijonų vienuolija. Redaguoja kun. J. Vaškas, MIC. Metinė prenumerata JAV ir Kanadoje — 4 dol., kitur — 5 dol. Redakcijos ir administracijos adresas: 4545 W. 63rd St., Chicago, Ill. 60629.

Šio numerio puslapiuose: Beatifinė vizija — Kalėdų džiaugsmas (A. Tyruolis); Kas tas Emanuelis? (J. Vaškas); Naujas šventasis (kun. J. Prunskis); Arkiv. J. Matulaičio beatifikacijos bylos žinios (kun. J. Vaišnora, MIC); Apaštalaujant vyresniesiems (ses. M. Aloyza); Religinio gyvenimo kronika. Žurnalas iliustruotas nuotraukomis ir piešiniais.

● **VILTIS, Vol. 36, No. 4, December 1977.** A Magazine of Folklore and Folk Dance. Žurnalas leidžiamas anglų kalba. Leidėjas ir redaktorius —V. F. Beliajus, P. O. Box 1226, Denver, Colorado 80203. Metinė prenumerata JAV —7 dol., kitur — 8 dol.

Kiekviename numeryje vis būna ir lietuviškosios medžiagos.

Filmų įvairumai

STASĖ SEMĖNIENĖ

"FIRST LOVE" yra filmas visiems tiems, kurie niekad nepasensta dvasioje. Jaunųjų meilė yra viena lengviausių ir dėkingiausių temų filmui. Kas gi mūsų nebuvo jaunas? Ir beveik kiekvienas gyvenime kada nors buvo įsimylėjęs. O kartu tai yra ir viena sunkiausių temų, nes pradinės medžiagos suakmenėjo pasikartojimuos šimtuose filmų, tūkstančiuose dainų ir nesuskaitomoje galybėje meilės laiškų.

Filmas ir pastatytas jaunatviškai, beveik lengvapėdiškai: gražūs žmonės dėvi paskutiniausios mados drabužius ir nufilmuoti jie svajingose spalvose. O mūsų stebimi herojai šypsosi saulėje, kvatoja lietuje, ir jų meilė kyla, kaip barometras, svajingai dainai sklindant, Paul Williams dainuojant. Tokiu būdu "First Love" galėtų būti šių metų "Love Story" (neminint anksčiau čia recenzuoto filmo "Bobby Deerfield"). Filmas pastatytas pagal Harold Brodkey "Sentimental Education".

Vieną žavingą vakarą gražus kolegijos studentas pastebi gražią (kaipgi kitaip!) studentę tenai — skersai sausakimšo kambario. Jis įsimyli ją "iš pirmo žvilgsnio". Ir susitinka jie įdomiai. Tačiau ji vaidina šaltoką. Jau iš pirmo susitikimo, pagal dabartinį gyvenimo būdą, jų ryšiai sustiprinami. Jam pataikyta amūro strėlė dar labiau sminga, nors, atrodo, jis toks "nekaltas vaikas". O merginos čia labai agresyvios, ne mimozos. Ir publika nujaučia, kad tas jaunikaitis liks sužeistas.

O jo "tikroji meilė" jau turi savo "pirmąją meilę" — net penktą kryželį bevarantį vyrą (ir dar vedusį), profesorių. Pamatę filmą, sužinos, ar ji pasirinks tą nekaltą vaikiną, ar ji nukeliaus su vyru, kuris gali jai atstoti jos tėvą.

Filmą surežisavo moteris — Joan Darling. Scenarijų parašė irgi moteriškosios giminės atstovė Jane Stanton Hitchcock. Nors amerikietės (filmų kritikės ir "laisvintojos") šaukia, kaip Darling drįso vyruką atvaizduoti tokiu idealistu, juk mes gi žinome "kokie visi vyrai yra gyvuliai" ir t.t., tačiau reikia ją tik pasveikinti, kad atvaizdavo taip, kaip iš tikrųjų gyvenime yra. Tokių jos vaizduojamų "Caroline" daug yra ir šiame krašte, apverčiančių ne vieną braškantį vedybinį vežimą.

Jauno vaikino rolėje —William Katt — yra atidundantis grūmojimas kitai žvaigždei — Robert Redford. Irgi blondinas; atrodo, jog šis jaunuolis gimęs ekranui. Jo abu tėvai — Bill Williams ir televizijos žvaigždė Barbara Hale — greičiausiai turėjo įtakos vaidybai.

Susan Dey — jaunuolio pirmoji meilė — gražaus profilio ir beveik katės akių, irgi žinoma — ji buvo televizijoje Partridge Family narė. Ji mėgina gan komplikuotą charakterį išryškinti, tačiau nei pats filmas nepadeda jo išaiškinti.

Filme yra plikumų ir keturių raidžių nešvarių žodžių ir dar šio to, dėl ko neįleidžiami jaunesni, kaip 17 m. be tėvų ar globėjų palydos. Ir kodėl sultingai, sentimentaliai, ašaras traukiančiai senovišKai meilės istorijai užvilkti nauji rūbai, vieni dievai težino. Jie čia net netinka.

Sukaktuvinė dailės paroda New Yorke

(Atkelta iš 4 psl.).

nebūtų verti dailininko rankos — priešingai, gal mes ne visi esame verti vaizduojamų objektų. Taigi ir čia buvo malonu stebėti, su kokia vidine jėga šis menkas daiktas buvo parodytas. Įdomūs Griežės pusiau abstraktiniai peizažai (parodyta daug skonio). V.K. Jonynas išstatė savo geras, sakyčiau, kiek ekspresionistines akvareles, kurios gal jau kiek anksčiau jo parodose matytos. A. Kašubienė parodė penkių interjerinių darbų milžiniškas nuotraukas, darbų, kurie jau seniai skamba Amerikos spaudoje ir rodomi muziejuose. Iš tikrųjų, mes visi ja didžiuojamės. E. Kepalaitė parodė keletą puikių abstraktų. Na, o V. Krištolaitytė, kaip visada, be galo stipri savo plataus potėpio ekspresionistiškos nuotaikos darbais (jos puikią individualinę parodą neseniai matėme Chicagoje). Labai įdomus ir nepaprastai geros technikos G. Montvilienės triptikas šiek tiek mena siurrealistines nuotaikas ir gana stiprus Vildžiūno portretas. Ką ir bekalbėti apie E. Urbaitytės abstraktus, kurie labai puikūs savo ritmine koncepcija ir koloritu. P. Vaškio keramikos jau seniai visiems žinomos ir pripažintos. Apie Vl. Žiliaus darbus reikia kalbėti su pagarba, tik gaila, kad vienui vieną darbą teparodė.

Aišku, kad būtų galima ir daugiau kalbėti bei nagrinėti kitų dailininkų darbus, bet teatleidžia man čia nepaminėti, ne dėl to, kad likusieji būtų neverti, bet todėl, kad, kaip sakiau, nepretenduoju į šios parodos kritiką, o tiktai užfiksavau pabiras čikagiškio nuotaikas ir įspūdžius, prisimenant šį malonų vakarą, kur taip gausiai sutikau seniai matytus kolegas, pažįstamus ir senus draugus.

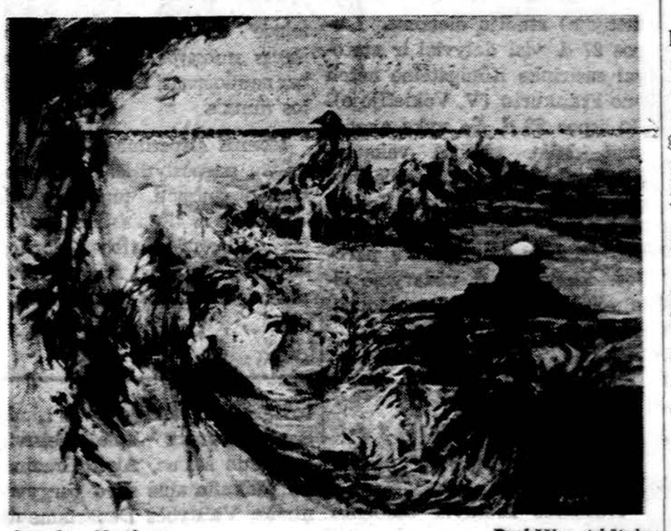

Arvydas Algminas Paukščių stebėtojas

Iš parodos M. K. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje

MARQUETTE PHOTO SUPPLY

REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MĖGĖJAMS

Daug sutaupysite, pirkdami čia jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai. Pilnai užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atidaryta pirmad. ir ketvirtad. vakarais iki 9 val.

3314 West 63rd Street

Tel. — PRospect 6-8998

1978 METŲ KELIONĖS Į LIETUVĄ

BIRŽELIO 11 IKI BIRŽELIO 18 — (8 d.)
BIRŽELIO 27 IKI LIEPOS 6 — (10 d.)
LIEPOS 25 IKI RUGPIŪČIO 3 — (10 d.)
RUGPIŪČIO 22 IKI RUGP. 31 — (10 d.)

Važiuojantieji 2, 3 ar 4 kelionėje Luxemburge galima atsiskirti nuo grupės ir pasilikti Europoje iki 45 d. ir grįžti į Chicagą be jokio atskiro primokėjimo.

Į kainą įeina visa transportacija iš Chicagos, viešbučiai (po du kambaryje), pervežimai ir maistas.

Kainos bus praneštos vėliau

MARIUS KIELA
6557 So. Talman Ave.
Chicago, Ill. 60629
312—737-1717
— arba —
GORDON TRAVEL SERVICE
Prudential Plaza
Chicago, Ill. 60601
312—644-3003
Air fares subject to change and government approval.

WAGNER and SONS
TYPEWRITERS, ADDING MACHINES AND CHECKWRITERS,
Nuomoja, Parduoda, Taiso
Virš 50 metų patikimas jums patarnavimas.
Phone — 581-4111
5610 S. Pulaski Rd., Chicago

AUTOMOBILIŲ TAISYMAS

Padangos. Priekinių ratų reguliavimas ir balansavimas. Stabdžiai. Duslintuvai. Išmetamieji vamzdžiai ir kiti pataisymai. FIRESTONE TIRES. Wheel alignment and balancing. Brakes. Shock absorbers. Mufflers and pipes. Tune-Ups. Lubrication. Change of oil and Filters.

COUNTRY AUTO AND TIRE SERVICE
2423 West 59th Street — Tel. GR 6-7777
Veikia nuo 7:00 val. ryto iki 8:00 val. vakaro.
Šeštadieniais nuo 7:00 val. ryto iki 4 val. popiet.
Šventadieniais uždaryta. — Sav. MIKAS ČESAS

ALEX AUTO REPAIR

COMPLETE BODY - FENDER WORK,
TAIPGI IR DAŽYMAS
Turime patyrimo užsienio ir Amerikos automobiliuose.
5757 S. Kedzie, Chicago, Ill. 60629, Tel. 436-3800
Savininkas ALEX KUNISKIS

5¼% PER ANNUM PASSBOOK ACCOUNTS
6¾% PER ANNUM $5000 or more minimum 30 months
HIGH RATES PAID QUARTERLY AT BRIGHTON FEDERAL SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
HIGHEST RESERVES
4071 ARCHER AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60632
TEL.: LA 3-8248
(WEST OF CALIFORNIA AVE.)
7½% PER ANNUM certificates $5000 or more 4 year min.
6½% PER ANNUM $1,000 or more 1 year min.

REDAGUOJA OFELIJA BARŠKĖTYTĖ, 6640 S. TALMAN AVE., CHICAGO, IL 60629; TELEF. (312) 476-1974

PASINAUDOKIME IR TOKIA STIPENDIJA

Modernusis pasaulis labai vertina specialistus. Bet profesinis pasiruošimas gali reikalauti daugiau kaip dvidešimties metų mokslo. Net daktarato laipsnį įsigijęs mokslininkas dažnai atideda savo praktiką, siekdamas toliau. Dabartiniu metu daug kas siekia "super-specialty" išsilavinimo.

Tėvų ir visuomenės paskatintas, išeivijos lietuviškasis jaunimas irgi stipriai veržiasi į atsakingiausias profesines sritis. Studijų, darbo ir įtampų daug, nes ir konkurencija didelė. Be to, studentas dažnai turi pats pasirūpinti mokslui pinigus. Lietuviškasis darbas, nors jaunimui labai brangus, dažnai turi pasilikti tik laisvalaikio užsiėmimu.

Todėl lietuviai redaktoriai, pedagogai ir visuomenės vadai susirūpinę, kad ateityje gali pritrūkti pasiruošusių žmonių jų pareigas perimti, jų lietuvišką darbą tęsti. Visi žino, kad visuomenė negali remtis vien savanoriais ir saviveikla besidominčiais asmenimis, reikia turėti bent saują žmonių, kurie būtų visiškai atsidavę visuomeniniam tautos labui bei darbui. Jau pats laikas susirūpinti, kad tokių atsirastų ir kad jie būtų surandami lietuvių jaunimo tarpe.

Todėl neseniai buvo siūloma įsteigti ypatingą lietuvišką stipendiją. Ši stipendija reikalautų, kad studentas atidėtų savo mokslus vieneriems metams ir šį laikotarpį pašvęstų grynai lietuviškam darbui. Planų, projektų ir darbų tikrai netrūksta: tikimės, kad pasiaukojančių kandidatų - kandidačių irgi netrūks.

Šis projektas bando sudaryti palankias sąlygas šios rūšies jaunimo darbui, tuo pačiu lietuvių jaunimo veiklą pakeliant į profesinį lygį. Ši stipendija kartu simboliškai įvertintų visą lietuviškąjį jaunimą, kuris nesigaili savo laisvalaikio lietuviškai veiklai.

Pasiūlytos stipendijos finansinė suma prilygtų dabartinių universitetų "assistantship" — 5.000 dol. Yra siūloma, kad pats jaunimas ir jaunimo organizacijos sutelktų 2.000 dol., o 3.000 dol. pridėtų Lietuvių fondas.

Apskaičiavus, kad stipendiją gavęs asmuo dirbtų aštuonias valandas per dieną, šešias dienas per savaitę, išeitų, kad lietuviška visuomenė jam užmoka du dolerius į valandą. Tačiau, žinodami mūsų jaunimo užsidegimą ir darbštumą, esame tikri, kad šis "lietuvių jaunimo ambasadorius" dirbtų šešiolika valandų per dieną, septynias dienas per savaitę, nežiūrint menko atlyginimo!

Stipendijos bendras tikslas yra **tarnauti** lietuviškai visuomenei ir lietuviškiems reikalams. Stipendininkas keliautų po lietuviškas kolonijas ir dirbtų ten, kur kviestas. Iš esmės, jis būtų Lietuvių išeivijos jaunimo ambasadorius, tiek lietuvių, tiek Amerikos visuomenėje.

Konkrečiai stipendininkas:

1. Užmegztų ir palaikytų ryšius su veikliausiais jaunuoliais,

2. Kuo plačiausiai susipažintų su visomis lietuviškomis įstaigomis,

3. Koordinuotų ar padėtų PLJS, LSS, skautams ir ateitininkams vystyti jų veiklą,

4. Įsigytų patyrimo lietuviškosios spaudos darbe,

5. Pristatytų Lietuvos klausimą JAV ir Kanados spaudoje,

6. Platintų lietuviškas knygas, laikraščius ir žurnalus.

Šita stipendija duoda daug galimybių asmeniškai iniciatyvai ir asmeniškų užsimojimų įvykdymui.

Tikimės, kad stipendijos siūlymas Lietuvių fondo bus priimtas ir net tęsiamas metai po metų ateityje. Lietuvių fondo aukotojai aukoja, norėdami investuoti į lietuvių tautos ateitį. Stipendijos projektas ir yra tokia investacija. Ji užtikrintų, kad ateityje būtų energingų, pajėgių ir gerai pasiruošusių asmenų, kurie rūpintųsi Lietuvos reikalais — jiems atstovautų ir juos gintų, ne saviveikliniais būdais, bet profesionališkais!

Lauksime skaitytojų atsiliepimų. Laiškus prašome siųsti "Akademinių prošvaisčių" adresu.

Pasirašo:

Ofelija Barškėtytė,
AP redaktorė

Saulius Girnius,
SAS pirmininkas

Linas Sidrys,
Katalikų Bendrijos jaunimo atstovas

ŽIEMOS STOVYKLA

Montrealio Lietuvių studentų sąjunga kviečia visus studentus į tradicinę žiemos stovyklą, 1977 m. nuo gruodžio 27 d. iki 1978 m. sausio 1 d. Stovykla vyks "L'Auberge de la Perdriere" viešbutyje, St. Donat, Quebec. Stovyklos programą sudaro slidinėjimas ir įvairus kitas žiemos sportas, Naujųjų metų sutikimas ir t. t. Stovyklos kaina — 88 dol. Informaciją ir mokesčių reikalais teirautis: Gintaras Nagys, 700—B Champagneur, Montreal, Quebec H2V 3P8, telef. (514) 277-7868 arba Regina Kudžmaitė, 5045 Bossuet, Montreal, Quebec, H1M 2M3, telef. (514) 256-4318. Visi studentai kviečiami.

Daiva iš Londono (Kanados) pasiruošusi leistis nuo kalno pereitų metų studentų žiemos stovykloje, netoli Montrealio, Kanadoje Nuotr. Ofelijos

Kai įklimpsti į sniegą ir nežinai, ar juoktis ar verkti, tai geriau juoktis. Taip sako čia Ramunė Kubilūtė iš Chicagos pereitų metų Lietuvių studentų sąjungos žiemos stovykloje, netoli Montrealio. Nuotr. Ofelijos

SVEIKINIMAI IR LINKĖJIMAI

Mieli skaitytojai,

Kas galėjo tikėti, kad šie metai taip greitai prabėgs? Bet kai yra daug darbų, užsimojimų, laiko vis per mažai ir jis vis taip greitai bėga. Šiais metais daug ką nuveikėm. Buvo įdomių ir sėkmingų suvažiavimų, stovyklų, kursų, o svarbiausia, — demonstracijos Washingtone, kuriomis įrodėm sau ir kitiem, kad, dirbdami kartu, daug ko galime pasiekti. Dabar artėja šventės. Laikas pailsėti po sunkaus darbo ar ketvirčio. Vieni iš jūsų grįšite į namus, kiti išvažiuosite pas draugus, į žiemos stovyklas, susitikimus ir t. t. Visiems linkiu "gero vėjo", malonaus ir darbštaus laiko. O švenčių proga noriu visiem palinkėti Linksmų Kalėdų ir laimingų Naujųjų Metų. Tegul kalėdinė dvasia pasilieka jūsų širdyse per visus ateinančius metus! **Ofelija**

JAUNIME, PRISIDĖKIME!

Didelis mūsų lietuvių rūpestis yra, kad nenutaustume ir kad jaunimas noriai prisidėtų prie lietuvybės išlaikymo. Jau ir dabar pasirodo lietuvių gyvenime ir lietuvių kalboje nutautimo ženklų. Jei nesirūpinsime nutautimu, tai išnyks ir lietuviai ir jų kalba bei kultūra.

Okupantai nori surusinti Lietuvos lietuvius. Jie taip pat siunčia į įvairius kraštus knygas, kuriose yra netikslios istorinės žinios, o tuos melus žmonės (jų tarpe ir lietuviai) ne visada gali atskirti nuo tiesos. Mums reikia dabar susirūpinti, kad nežūtų mūsų iki šiol surinktos žinios apie lietuvius ir kad jos būtų papildytos. Jei nesipriešinsime nutautėjimui ir okupanto melui, tai rusai ateityje visai lengvai apgaus žmones, sakydami, kad jie "išgelbėjo" lietuvius, pavergdami Lietuvą. Jei dabar neskelbsime tiesos, kaip mes ateityje nugalėsime komunistų propagandą ir įrodysime pasauliui, kad rusai "pavergė" o ne "išgelbėjo" Lietuvą.

O mes visi galime labai paprastu būdu padėti tą lietuvių kultūrą ir istoriją užrašyti ar užrekorduoti, kad liktų dokumentai ateičiai. Kiekvienas lietuvis, turėdamas truputį laisvo laiko, gali užrekorduoti pasikalbėjimus su seneliais, giminėmis ar pažįstamais. Lietuviai, ypač vyresnieji, gali mums papasakoti tiek daug įvykių, kuriuos jie išgyveno Lietuvoje. Žmonės mielai papasakotų apie papročius, apie jų jaunystę, karo pergyvenimus, dainas, kaip jie Amerikoje įsikūrė ir kitus prisiminimus. Užrekorduotos žinios yra visos svarbios, net ir kasdieninio gyvenimo pergyvenimai.

Dabar reikia susirūpinti įvairias žinias užrekorduoti, nes yra dar gyvi tie žmonės, kurie yra gyvenę Lietuvoje. Ta surinkta medžiaga yra ir dabar lietuviams įdomi, o ateityje bus dar įdomesnė visiems lietuviams ir mokslininkams. Svarbiausia, kad lietuviai turėtų apie save žinių, kad jie žinotų, kiek galima daugiau apie Lietuvą, jos žmones, jų gyvenimą, kultūrą ir jų norą būti laisvais.

Tokia medžiaga yra jau renkama ir dedama į lietuvių (ir amerikiečių) archyvus (pvz., Tautosakos archyve, Jaunimo centre), Chicagoj. Jūs irgi galite padėti, užrekorduodami pasikalbėjimus su lietuviais, nufotografuoti ar nufilmuoti lietuvius ir jų kūrybą.

Paruošę juosteles ir nuotraukas galite įduoti ar persiųsti Tautosakos archyvui Jaunimo centre (5620 So. Claremont Ave., Chicago, IL 60636) ar Marijos aukštesniojoj mokykloj seselei Rosanne, Taip pat galite ir man jas palikti (6207 So. Whipple St., Chicago, IL 60629). Aš jas mielai įteiksiu Tautosakos archyvui Jaunimo centre. Prisidėkime, kiek tik galime. Darbas nesunkus, įdomus ir lietuviams svarbus!

Birutė Tamulynaitė

P. S. Birutė man parašė šį straipsnį, išklausius Elenos Bradūnaitės paskaitos, Marijos aukšt. mokyklos patalpose, Chicagoj, kur American Folklife Center ir Illinois Arts Council buvo surengę savaitgalinį šios rūšies "workshop". **Red.**

Senojo Vilniaus universiteto kiemas ir Šv. Jono bažnyčia. Spalvota litografija iš J. K. Vilčinsko Vilniaus albumo (19 amž. viduryje). 1979 metais Lietuvoje ir pasaulyje bus iškilmingai minima Vilniaus universiteto 400 metų įkūrimo sukaktis. Tai buvo pirmoji ir kelis šimtmečius vyraujanti aukštoji mokykla šiame plačiame Europos regione tarp Baltijos ir Juodųjų jūrų. Ta proga prisimintina, kad pirmasis universitetas Rusijoje, Maskvoje, buvo įkurtas tik beveik du šimtmečius vėliau.

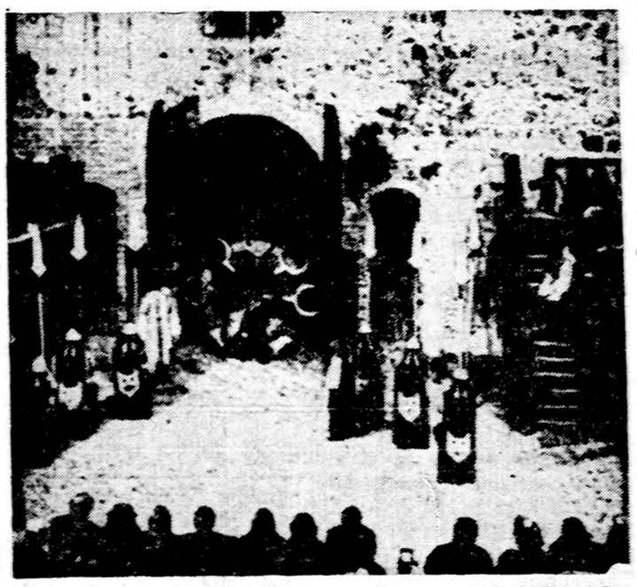

Scena iš šių dienų Vilniaus universiteto studentų teatro. Spektaklis vyksta prie natūralių dekoracijų — Trakų pilies kieme. Vaidinama Vinco Krėvės istorinė drama "Šarūnas"

KETVIRTASIS PL JAUNIMO KONGRESAS

Ketvirtasis Pasaulio lietuvių jaunimo kongresas įvyks 1979 metais Europoje. Jis prasidės liepos 11 d. stovykla Anglijoje. Liepos 14 d. bus iškilmingas kongreso atidarymas Londone. Liepos 18—27 dienomis atstovai susirinks netoli Kölno (V. Vokietijoje) studijų dienoms. Liepos 27 d. visi dalyviai ir atstovai susirinks Königsteine netoli nuo Frankurto (V. Vokietijoje). Iki liepos 29 d. čia vyks akademinė dalis, talentų vakaras, koncertai, banketas. Dalis šios programos vyks pačiam Frankfurte, kur pramatytos ir įvairios jaunųjų menininkų parodos. Liepos 29 d. uždarymo iškilmės bus baigtos pamaldomis.

LSS SUVAŽIAVIMAS

Tradicinis Lietuvių studentų sąjungos suvažiavimas šiais metais įvyko Clevelande, Bond Court Hotel. Jame dalyvavo didelis būrys studijuojančio jaunimo iš JAV ir Kanados vietovių. Programoje buvo Liudo Sagio paskaita apie lietuvių tautinius šokius, Algio Brazinsko paskaita apie savo pergyvenimus, Valstybės Departamento atstovo Deryl N. Johnson politinio pobūdžio paskaita su diskusijom, darbo pasėdžiai ir banketas. Kitais metais suvažiavimas bus Detroite.

ARMĖNAI — PAVYZDYS MUMS

Net 40 studentų iš JAV ir iš Artimųjų Rytų dalyvauja savotiškame studijiniame eksperimente La Verne mieste, Kalifornijoje. Čia kursą sudaro junginys tradicinių humanitarinių mokslų ir dabarties Armėnijos studijų. Šis eksperimentinis kursas pradėtas prieš metus ir vadinamas American Armenian International College. Ši kolegija yra sujungta su 80 m. senumo La Verne kolegija, kurią lanko 2000 studentų. Kolegija yra 30 mylių į rytus nuo Los Angeles, Pomonos slėnyje.

Toms "armėnologijos" studijoms suvažiavo studentai iš Turkijos, Irako, Irano, Sirijos, Libano, Etiopijos, Dubai ir iš vakarinių JAV. Iš viso 40, jų tarpe 15 moterų ir 25 vyrai. Jie čia studijuoja Armėnijos kalbą, istoriją, kultūrą, muziką, šokius, meną ir literatūrą. Šią mokslo įstaigą suorganizavo libanietis dr. Yeghia Babikian, siekdamas "studijuoti, praturtinti ir propaguoti Armėnijos kultūrinį palikimą intelektualinės švietimo laisvės atmosferoje". Tikimasi, kad studentai išeis pilną kursą ir 1980 m. gaus bakalaureatą.

Babikian, Kalifornijos universitete pasiekęs tą daktaro laipsnį, dėstė Amerikiečių universitete Beirute, bet dėl civilinio karo turėjo iš ten pasitraukti. Dabar ši jo suorganizuota AAIC kolegija yra vienintelė pasaulyje Armėnijos aukštųjų mokslų kolegija, neskaitant komunistinių mokyklų Sovietų Armėnijoje ir neskaitant Haigazian kolegijos Beirute, kuri uždaryta dėl politinių problemų.

Ši kolegija Kalifornijoje dar nėra gavusi pilno akreditavimo ir diplomai bus išduodami La Verne kolegijos vardu. La Verne kolegijos globa buvo pasirinkta todėl, kad šiame regione gyvena daugiau armėnų ir dėl to, kad tos kolegijos prezidentas dr. Armen Sarafin pats yra Amerikos armėnas. AAIC kolegijos pirmų metų biudžetas buvo 90,000 dol., o dabartinių mokslo metų — 200,000 dol. Dr. Babikian tikisi, kad ateityje armėniškoms studijoms išaugs nuosavos patalpos, o dabar naudojamasi La Verne kolegijos rūmais.

Įdomus eksperimentas. Ar nereikėtų pasvarstyti ką nors panašaus organizuoti, turint galvoje ir aukštąsias lituanistines studijas —lietuvių kalbos, istorijos, kultūros, muzikos, šokių, dainų, meno ir literatūros mokslams?

J. Pr.

Daugeliui iš mūsų pažįstami Dainava ir Spyglis žiemą. Nuotr. P. Mališkos